

Kun Miklós Jenő:
FELÉBREDHET-E VÉGRE PÓSA LAJOS? *

– *Cigánynak szobrot? Hát akkor mit emeljük neked?* – Pósa készen volt a válasszal:
– *Nekem sohasem lesz szobrom, özvegy feleségemről is mint az égi madárról csak a jó Isten fog gondoskodni, mert nekem nem lesz: mint Dankónak Pósa Lajosom!*¹

Szobra ugyan neki is lett (kettő is), jóslata mégis betelt. Özvegye vagyonkáit, közös emlékeit eladogatva tengette életét, őt pedig – az 1945 utáni megfelelési kényszer következményeként – elfeledték, művelődéstörténeti jelentőségével együtt.²

*A magyar halottak valóban mélyebben vannak eltemetve.*³

Pósa Lajos sokat nyomorogva szerezte meg tanári diplomáját (tanított is), ám útját a sors, a hírlapírás tövises pályáján, a költészet felé terelte. Előbb fővárosi lapokba írt, majd 1881-ben – feltehetően a korábban vele együtt katonáskodó Kulinyi Zsigmond ajánlására – Enyedi Lukács hívására, Mikszáth Kálmán utódaként, a *Szegedi Napló* munkatársa lett. Szegeden borult virágba költészete; itt ismerte meg Dankó Pistát, akinek első és legjobb szövegírója volt, s mindvégig igaz pártfogója maradt. A nagy nótaköltő halála után országos gyűjtést kezdett, és ellenállást, közömbösséget leküzdvé, márványszobrot emeltetett az emlékére.

Egykori iskolatársa, Mikszáth baráti ösztönzésére fordult a gyermekköltészet felé. Ez irányú, költői alkatának inkább megfelelő tevékenysége a jó szemű kiadók figyelmét sem kerülte el (irodalmi működésének jelentőségét Tömörkény István már 1888 elején hangsúlyozta, aki Póságban – pályatársai közül elsőként – az ifjúsági irodalomnak mint új műfajnak a megteremtőjét látta⁴), mi több, Wolfner Józsefék újonnan indítandó gyermeklapjuk szerkesztésével is megbízták.⁵

Visszaköltözött a fővárosba, és 1889. december 15.-én Benedek Elekkel megindította, majd haláláig szerkesztette *Az Én Újságom* című, első irodalmi értékű, hazafias szellemű és európai színvonalú gyermeklapunkat.

1890 végén a *Magyar Salon*ban ismertette a szegedi közönségtől történt búcsúja során már vázolt törekvéseivel összhangban álló gyermekköltői hitvallását, melyet 1893-ban az első komolyan számba vehető – ám válogatási elvei miatt alaposan megbírált – óvodás-antológiánk szerkesztői előszavában lényegében megismételt:⁶

„Az ébredező gyermeki szív, a bontakozó gyermeki lélek csakúgy megkívánja a magáét, mint a test a tiszta levegőt, a szabad mozgást, az erősítő táplálékot. A gyermeki szív és lélek tiszta levegője, szabad mozgása és erősítő tápláléka nem, mint eddig: száraz, moralizáló, tantételes költészet, hanem üde virágokkal, aranyos pillangókkal ékeskedő mezőnek friss tavaszi fuvalma.

Ha valahol szükséges a lehetőleg tökéletes színvonal: az irodalom ezen ágának föltétlenül megkívántató kelléke. Tartalmi tisztaság, formai kerekdedség, nyelvi egyszerűség és magyarosság, irodalmi és pedagógiai legmagasabb szempontok határozzák meg a gyermekköltő hivatását. Aki nem tud mesterkéletlenül írni, aki nem tud az élet tapasztalatainak sötét légköréből kibontakozni, aki nem tud az alkalmas anyagnak megfelelő alakot adni, aki nem tud nemzetének hamisítatlan nyelvén zengeni: az ezen a téren nem arathat sikert (...)

A kisdedóvokban elhangzott versek alapvető befolyást gyakorolnak, a zsenge szívvel, lélekkel beszívott hatások kiterjednek a kisdedek egész jövőjére. A felületes, üres költészet felületes, lazaságra hajlandó nemzedéket nevel a hazának...

A német, a francia, az angol gyermek ismerje meg a maga éghajlatát, szívja be nemzetének erkölcsseit, szokásait: a magyar gyermek legyen testestül-lelkestül magyar, ne növekedjék a ma oly divatos nemzetközi szellem fertőző légkörében, hogy idővel hazájának tántoríthatatlan hű fia és leánya lehessen. A magyar gyermekköltőnek teljesen szét kell tördelnie az idegen bilincseket, s felszabadíta-

nia a magyar gyermekvilágot azon benyomásoktól, melyek hazafiságát, nemzeti érzelmét megtámadják. Csak akkor lesz belőle igaz, ragaszkodó tagja a nemzetnek, csak akkor fogja majd nagy korában a költővel szent lelkesedéssel énekelni:

„Tied vagyok, tied, hazám!
E szív, e lélek;
Kit szeretnék, ha tégedet
Nem szeretnék!”

Gyermekirodalmunk teremtő munkájába korának rangos íróit, festőit és grafikusait, valamint a tudományos élet neves képviselőit (Herman Ottó, Hermann Antal, Kiss Áron, Kőrösi Henrik, Peres Sándor, Sebestyén Gyula és Strausz Adolf) vontta be, az új műfaj fáradhatatlan ösztönzőjeként fiatal írók hadát indította útjára; Lengyel Laura, Tutsek Anna, Gaál Mózes, Krúdy Gyula, Lőrinczy György, Sas Ede, Sebők Zsigmond, Tábori Róbert és sokan mások is az ő lapjában lettek elsőrangú ifjúsági íróvá; elévülhetetlen érdeme, hogy ifjúsági irodalmunk számára felfedezte az őt apjaként tisztelő Móra Ferencet. Ezáltal, – igazi kultúrhivatást teljesítve – magasba lendítette az eredeti, magyar szellemiségű gyermekirodalmat.⁷ Ez Pósa Lajos igazi életműve, amely költői és irodalomtörténeti rangját is adja.

Az Orient Vendéglő időnként szerkesztőségé is alakult legendás *Pósa-asztalánál*⁸ a korszak legnagyobbjai is megfordultak, köztük Bródy Sándor, aki kellően ma sem becsült írásában igen érzékletesen fogalmazta meg költőnk küldetésének *a lényegét*:

„Csak a föld népe között akad még ilyen egész ember, ilyen teli, tizzel is fölerő. A költők között oly ritka, szinte furcsa. Ahol áll, ott Pest szürkesége, gyári melankóliája meg is van törve, kivirít belőle messzire – Pósa Lajos, a nagymellű, a nagyszívű boldog ember, akihez csaknem mindnyájan iskolába járnak.

Igen boldogtalan volt az írói harc, mielőtt ő feljött volna ide Budapestre. Kávéházban ültünk egész éjszakákon által, és savanyúan bölcselkedtünk az édes kávé mellett. Radnót szülötte, Szeged tápláltja, vendéglőbe szoktatott, ahol savanyú bor mellett édesen folyik a filozofálás, a veszekedés is. Már-már úgy fejlődöttünk, abszintot ittunk hangulatos kávéházban, ópiumpipákról álmodoztunk, Baudelaire majmai, Páris rabjai lettünk, amikor jött a barnapiros arcú költő és anélkül, hogy mondta volna: a magyar és vidám irányba terelt mindnyájunkat.

– Bátya, bátya, ezért magát megáldja az isten, és igen megemlegeti a magyar irodalomtörténet, meglássa!”⁹

De nem csak művészbarátai becsülték. Gyermekirodalmi munkássága iránti elismerésük jeléül a *Kisdednevelők Országos Egyesülete* 1897-ben tiszteletbeli tagjául fogadta a kicsinyek rajongva szeretett költőjét; rangos folyóiratuk, a *Kisdednevelés* mindenkor tág teret biztosított gyermekverseinek, és az azokra épülő óvodai gyakorlatoknak is.

„Pósa gyermekversei rendkívüli és jótékony hatást gyakorolnak a kisdedek nevelésének módjára. Ahová ezek a versek eljutottak, ott természetesebbé, szabadabbá, elevenebbé, játékszerűbbé teszik a foglalkozásokat. A költőileg és pedagógiailag kifogástalan anyag pedig csodás varázssal mélyíti bennünk a gyermeknek szeretetét és ülteti be a kicsinyek szívébe a szépnek, igaznak és jónak magvait.” – jelentette ki Peres Sándor, a korszak jeles pedagógusa és tanügyi írója (Újfalussy Sándor néven maga is számos gyermekvers szerzője).

1900 Húsvétján, Szegeden, az egyesület évi rendes közgyűlésén bensőséges ünnepség keretében köszöntötték az ötvenéves költőt. A kisdednevelők mentora, a korszak egyik legjelentősebb kultúrpolitikus – György Aladár Pósat üdvözlő bölcs gondolatait idézem:

“Szeresd a gyermeket...”

Nem az emberbarátok és piétisták jelszava ez többé. Az a század, mely megteremté az általános népművelés eszméjét, mely köztudattá emelte, hogy a nagy néptömeg művelődése és jóléte nemcsak

erkölcsi követelmény, hanem a messzelátó kultúrpolitikáé is, ugyanaz a század teremtette meg a gyármunkásokat védő törvényeket, a népkönyvtárakat és a szabad lyceumokat sok más intézménnyel együtt, melyek egytől-egyig annak az ébredező köztudatnak eredménye, hogy a nemzetek vágyonában legbecsesebb az ember.

Ez a köztudat változtatta át a gyermekszerepet ösztönét öntudatos céllá. Szeressük a gyermeket, nemcsak azért, mert gyámoltalanságában megkövetelheti, hanem mivel a szeretett gyermekek alkotják meg a nemzetek szebb jövőjét.

Hasztalan azonban az okoskodó szó, ha nem lelkesít a szív melege. A korszellemet azok az apostolok viszik leginkább a magaslatra, kik szívverésükön is tudnak beszélni. Szerencsés végzetünk, hogy a gyermekszerepet emelkedő köztudata nálunk is teremtett ily apostolt.

Éljen Pósa Lajos!" **

Mintegy ötvenkötetnyi gyermekverse jelent meg. Gondozta az 1895-ben megindult *Filléres Könyvtár*at; Szegeden Irmei Ferenc és Vass Mátyás, a fővárosban Havas István és Peres Sándor társaságában szerkesztette az elemi népiskolák olvasókönyveit.

Sok száz versét zenésítették meg, a legtöbbet Dankó Pista és – Blaha Lujza cimbalmosa – Lányi Géza; Vágvölgyi Béla és Zsadányi Armand; hatot a Juhász Gyula első kötetét kiadó hódmezővásárhelyi ügyvéd és hírlapíró: Balassa Ármin; négyet Bartók Béla; a **Petőfit**: Lányi Ernő; **A kis gyűrűs legényt**: Serly Lajos; a **Kossuth néphimnusz**t: Csanády Virgil; a magyarnóta „himnuszává” vált **Eltörött a Dankó Pista nótás hegedűje** című alkotását: a felejthetetlen Jákó Vera. Számos gyermekverse épült be az óvodai foglalkoztatók anyagába Bán Lajos, a gyermekversköltőként is ismert kovásznai óvónő: Csánki Mariska, Grillné Wohlfahrt Anna, Erődi Ernő, Exner Leo, Kacsóh Pongrác, Kohányi Sámuel, Sebők Erzs, Luttenberger /Tihanyi/ Ágost és mások dallamaival.

Negyvenéves írói jubileumán – 1914. június 7.-én – több tízezer (egyes források szerint mintegy ötvenezer) gyermek köszöntötte a városligeti Millenárison.

A már életében is zajló és az összeomlást követő szellemi csatározások őt sem kímélték. A főként hazafias-költészetét illető józan kritikák mellett nemtelen támadások is érték. Ezek éppúgy magyarázhatók a szecessziós századforduló környékén megváltozott irodalmi ízléssel, mint a nemzeti érdekeinkkel szemben álló körök lankadatlan tevékenységével.

Művei újrakiadásai 1920 után megritkultak, de nemzeti társadalmunkban szellemisége töretlenül hatott, és gyermekköltészetét még értékén kezelték. A következő gondolatokat az első európai hírű magyar gyermekpszichológus – Nagy László – munkásságának folytatója, a fiatalon elhunyt Kenyeres Elemér 1926-ban közzétett tanulmányából idézem:

„Aggodalom nélkül, bátran járhatunk Pósa mezején, utunk nem visz vad vizekre, sem hínárba; sem mérges büroktől, sem bolondító beléndektől nem kell féltenuink gyermekeinket. Pósa mezején aranyos nap mosolyog és enyhe szellő hajtogatja a karcsú virágok illatos fejét. (...)

Pósa versei közül – eddigelé a legtökéletesebb gyermekversek közül – kell választanunk, mikor gyermekeink a négy éves kor körül, beszédjüknek fő vonásokban való kifejlődése után, mind mohóbban vágnak különböző célú és tárgyú versikékre és verses elbeszélésekre és mind nagyobb élvezettel tanulnak meg ilyeneket, különösen képpel és játékokkal kapcsolatban. Kívánatos, hogy a képeskönyvek készítői is Pósából merítsenek tárgyat és Pósa verseit használják a képek kísérő szövegének. Ekkor nem kerülnek olyan esetlen, teljesen érthetetlen és formátlan sorok a gyermekek ajkára, mint amilyeneket manapság sok képeskönyv tartalmaz. (...)

Pósa költészete bőven adja tehát – az eddigi fejlődést tekintve a legszebb és legnemesebb formában – mindazt, mit gyermekeink mint irodalmi anyagot kívánnak tőlünk. Kötelességünk, hogy a legjobbat és legtökéletesebbet adjuk fogékony szellemüknek, mert ízlésüket csak így fejleszthetjük, a szépet és nemeset csak így kedveltethetjük meg velük. Pósanak nekik való tiszta, magyar szövegeivel örvendeztessük meg őket, hogy mint a méh a nemes gyönyör mézét szívják belőlük.”¹⁰

Tíz évvel később Tóth Laura ekképp összegezte költészetét:¹¹

„Verseinek alaphangja, a büszke öntudat, mellyel rajongva állította: Magyarország tündérország, legszebb a világon, az itteni élet a Kánaán élete; a magyar katona, a magyar hős párjanélküli stb. – halála után alig pár napra elveszítette az időszerűségét a fegyverzörej túlkijózanító morájában. S vele Pósa világa is elmerült. Verseinek hazafias optimizmusa lekopott, s ami ott maradt, nem jelentett többet olvasója számára csilingelő, mosolygó cifraságnál. S ettől kezdve Pósa versei jórészt feledésbe mentek.

Pedig verseinek igen nagy részéért kár. Sajnálni lehet meséinek üde szépségét, gyermekmondáinak naiv frissességét. A mai gyermekirodalom túlságos józansága mellett nem tudom, nem tudna-e gyönyörködtetést szerezni, pl. a *Bandi álma* c. meséje.¹² Mert meséinek mindenkor meg lesz az értéke. Ezenfelül meséinek pedagógiai értéke is van, kerül minden sötét motívumot, minden gyerekijesztő szereplő fölléptetését. Meséinek tartalma hasonlóan derűs, mint feldolgozásuk, s versíró modora, melyre az utolsó fejezetben utaltunk, ritka szerencsés módon jelenik meg.

Legértékesebbek mégis állatmeséi. Ezek jelentőségéről már szoltunk, s ha a mai gyermekkönyvek különböző nem emberi szereplőire gondolunk, a rajzos mozifilmek egyenesebbnek látszó hatása mellett talán sokkal mélyebben jelöljük meg ösztönző forrásukat Pósa emberi viselkedésű állathőseiben, vagy az ő ösztönzésére keletkezett Mackó bácsikban.¹³

Egészében véve ritka tiszta és harmonikus világ az ő világa. A maga korának nyugodtsága határozta meg. Versei teljesen ennek a mosolygó, jókedvű világnak szóltak, s ha ez a világ el is múlt már, költészetében mindig marad megbecsülendő érték.”

1945 után költészetéről többnyire politikai megközelítésű értékelések születtek.

Nemzeti eszményeink totális tagadásának a legsötétebb időszakában nacionalistának minősítették, műveit számúzták könyvtárainkból.¹⁴ Ha ezekben az években **egy** befolyásos irodalmár akadt volna, aki a töredékét teszi a csupa szív poéta érdemeinek folytatólagos elismeréséért, mint amennyit ő tett Dankó Pistáért – óvodáink ma is zengenének a verseitől.

1956 utáni értékelői inkább esztétikailag kevésbé jelentős felnőtt-költészetén, no meg hazafias versikéin élcelődtek (a „proletár internacionalizmus” jegyében természetesen gondosan kerülték egészséges nemzeti érzését és öntudatos magyarságát tanúsító verseit, kivált a posztumusz kötetében közöltek); igazi műfajának örökbecsű értékei mellett elsikkoltak; a gyermekantológiák és a kisiskolás-olvasókönyvek szerkesztői szinte tudomást sem vettek róla.¹⁵⁻¹⁶⁻¹⁷

Évtizedek óta közkézen forgó óvodás-antológiánk, a *Cini-cini muzsika* **egy (!)** versét közli (**Hintóka-ringóka**); a *Hóc, hóc, katona*, a *Kóc, kóc* és a *Nagy felolvasókönyv* c. kötetek szintén egyet, még hozzá ugyanazt (**Cirmos cica dorombol**). A „választékot” a *Röpülj madárka* és a *Doromboló* című válogatások árnyalják (**Tavaszkor, Iluska és a cicuska**). Az óvónőképzést segítő szöveggyűjteményekben a **Dongóvári Péter**, a **Mese a cipős és csizmás nyulakról**, a **Tarisznya, botocska** és **A Kis Peti** található. Az 1990 után megjelent *Március idusa* c. iskolai segédanyag legalább közli három hazafias versét (**A márciusi ifjúság, A honvéd búcsúja, A magyar huszár**). Gyermekirodalmunk gondozói mindössze ennyit tartottak érdemesnek átmenteni legalább félszáz remekléséből. A rossz emléké *Hét évszázad magyar verseit* felváltó *Hét évszázad magyar költői* c. gyűjtemény szerkesztői sem bíbelődtek sokat Pósaival; négy versét egyszerűen áttemték a majd’ negyven évvel korábbi, *Századvégi költők* című antológiából. A sors fintora – pironkodhatunk –, hogy a szocializmus időszakában gyermekverseinek reprezentatív válogatását Ceausescu Romániájában adták ki. A csatolt bibliográfiából kitűnik, hogy egyes kisebb hazai műhelyek, valamint az elszakított ország-részek és a nyugati emigráció irodalmárai, tanügyi munkásai mostohább körülmények között is többet tettek az egykor legszeretettebb költő hagyatékának megőrzése érdekében, mint „nagy” kiadóink és Aczél György kengyelfutói, akik csak költői korlátai mellett időz-

tek és ordas csúsztatásoktól sem visszariadva, rendre előnytelen színben tüntették fel (akár a Herman Ottó által *Nobel-díjra* történt jelöléséről, vagy a gyermekirodalomban betöltött szerepének súlyáról vélekedtek).¹⁸ Míg Benedek Elek „sajtója” kis jóindulattal már megfelelőnek mondható, Pósáról a legfrissebb lexikonokból sem lehet kielégítő információkhoz jutni (már amennyiben megemlítik őt).¹⁹

Jelzem, nem csak Pósa Lajos szeplőtlen címeréről van itt szó.

Az 1990 után is céltalan oktatási-és kultúrpolitikának köszönhetően több, a „progresz-szív” népboldogító törekvéseket elutasító nézetei miatt mellőzött, jobbára már csak irodalmi körökben ismert klasszikusunk „rehabilitációja” is várat magára. Sokan buzgólkodnak az ő eljelentéktelenítésük érdekében napjainkban is (tehetik, mert ösztönzés híján a legfőbb – és legveszélytelenebb – tájékozódási pontokat még mindig az *aczéli*-kultúrpolitika hasznélvezőinek marxista lózungoktól hemzsegő munkái képezik).²⁰

Irodalomtörténészeink máig adósak nemzeti szellemű irodalmunk a Kiegyezéstől Trianon traumájáig ívelő szakaszának objektív, közoktatásunkban is hasznosítható értékelésével.

A magyar gyermekirodalom története sincs még megírva!²¹

E munkák hiányában a Pósa gyermekverseiben szunnyadó értékekre nem irányul kellő figyelem, miként arra sem, hogy *„költői és lapszerkesztői munkássága milyen nagy jelentőségű a magyar irodalmi élet, a tömegek költészetre kaphatása és olvasásra nevelése szempontjából”*.

Pósa Lajos ébredéséhez gyökeres szemléletváltozásra van szükség. E folyamatban nem számíthatunk a gyermekeinknek drogot kínáló liberális széplelkekre, és azokra sem, akiknek tevékenységét sokáig a marxizmus határozta meg. A siker kulcsa fiatalabb irodalmáraink, tanügyi íróink, valamint az önképzésre hajlandó óvónők, tanítók és szülők kezében van. Főként nekik ajánlom a fentebb idézett jeles sárospataki pszicho-pedagógus és közíró, Harsányi István – Pósa versművészetének értékeiről és az ő modern gyermekköltészetünkre gyakorolt hatásáról egyedülállóan eredeti megközelítésben kifejtett gondolatait:

„Pósa Lajos nagyon is megérdemli az ébresztést! (...) A lehető legmagasabb művészi fokon találjuk meg Pósa verseiben mindazokat a formai és tartalmi elemeket, amelyek mai gyermekvers-költészetünk legjobb termését is jellemzik. Elsősorban Weöres Sándor gyermekverseire – Bóbita – gondolok itt. Mozgás, akció, zenei hangzás, ritmus, rím, alliteráció, ismétlések, variációs ismétlések, megannyi nélkülözhetetlen formai kellékei a gyermekversnek. És hadd mondjam meg: meggyőződésem az, hogy Pósa nélkül nincs Weöres Sándor. Tartalmi szempontból különösen a gazdag érzelmi töltést, az idealizmust, az optimizmust, a derűt, harmóniát, a természet-, a család-és hazaszeretetet, az erkölcsi jóságot értékelhetjük a gyermekekkel együtt igen gazdag változatban Pósa gyermekverseiben. (...) S ha ehhez hozzátesszük még, hogy gyermekversei egy pozitív, fejlett, kongruens erkölcsi világot tárnak fel az igazság győzelmével, akkor azt kell mondanunk, hogy ma is nagyon-nagyon időszerű a Pósa ébresztgetése. (...)

S akkor még nem esett szó gazdag, ízig-vérig magyar nyelvéről, s arról, hogy milyen bámulnivalóan nagy volt, mint a hazai gyermeksjátó igazi megalapítója, mindezideig legjobb gyermekújságunk, Az Én Újságom szerkesztője... Döbbenetesen nagy koncepciójú gyermekújság-szerkesztő volt. Lapja rovatai, amelyek kiállták évtizedek kemény próbáit, önmagukért beszélnek. Elbeszélések, mesék, mondák, színdarabok és leírások, versek és verses-mesék, ismeretterjesztő közlemények és vegyesek, játékok, aranykalászkok, közmondások, nagyapó tréfái, egy kis fejtörő, a szerkesztő bácsi postája. Magamról tudom, milyen élmény volt a gyermek-olvasóknak, ha a valamennyi számban közölt rejtvényfejtők hosszú névsorában rátaláltak a saját nevükre. Az Én Újságom szinte az egész akkori magyar gyermekereget megmozgatta... Mennyi mindent tanulhatnának tőle mai gyermeklapszerkesztőink, gyermekirodalom-gondozóink.”²²

Nem kerülhető meg a kérdés: akad-e hazánkban olyan széles népi műveltséggel rendelkező, gyermekien tiszta lelkű költő-és lapszerkesztő, aki képes lenne kortársirodalmunk

„sztárjait” s megtúrt páriáit, a művészeti-, és a tudományos élet jeleseit hétről-hétre közös asztalhoz ültetni, rábírva őket: írjanak gyermekeinknek színvonalas meséket, verseket és színdarabokat, népszerű tudományos ismertetéseket – a jövőnk érdekében (nem szólva a kiadókról...²³)? Bármilyen legyen is finnyás esztétáink véleménye Pósa Lajosról, gondoljanak mindig a feltett kérdésre, mielőtt beletörölnék a lábukat. S ha lenne valóban korszerű, a magyar nyelvet-, és irodalmat, továbbá dicsőséges történelmünket nem folyvást csökkenő óraszámú csepegtető közoktatásunk, valamint a kulturális kormányzatok által támogatott, a világra is ablakot táró hazafias szellemű gyermekszínpadunk, egy későbbi felmérés alkalmával talán kiváló szociológusaink sem jutnának a mostani állapotot rögzítő riasztó felismerésekre.²⁴

Ideje lenne Benedek Elek parlamenti beszédét kötelező olvasmánnyá tenni minden, a kultúra területére tévedt képviselő és a gyermekirodalomban ma is csak üzleti lehetőséget látó könyvkiadó számára. Adamikné Jászó Annával szólva:

„Elkelne egy ilyen beszéd manapság is”.

Budapest, 2007. 01. 31./ 2008. 01. 23./ 09. 22. / 2009. 01. 12.

* Eredetileg a *Magyarország Tündérország – Pósa Lajos ébresztése* című kötet (*Kairosz Kiadó*, 2005) záró tanulmánya. Itt a *Gömörország* című folyóirat 2006. tavaszi számában csekély módosítással megjelent eredeti szöveg javított, egyes közlésekkel kiegészített, bővebb jegyzetanyaggal-, aktualizált bibliográfiával-és irodalommal ellátott változata olvasható.

** Peres Sándor és György Aladár idézett gondolatait a *Sárospataki Református Kollégium Nagykönyvtárában* őrzött újságkivágatokból másoltam ki (Kt.d. 3127-3131 jelzet, 17. karton). Közlésük helye és időpontja a kivágatokon sajnos nem került feljegyzésre. Minden bizonnyal helyi lapokban, az 1900-as szegedi Pósa-ünnepélyhez köthetően jelentek meg, de az sem zárható ki, hogy a nyilatkozatok korábban, Pósa Lajos a Kisdied-nevelők Országos Egyesületének tiszteletbeli tagjaként történt megválasztásakor hangzottak el, 1897-ben. – KMJ

JEGYZETEK:

- 1) Fadrusz János és Pósa párbeszédét idézi: Gyöngyösy László: *Pósa Lajos életrajza*.
- 2) Születése 150. évfordulóján sem tartották érdemesnek arra, hogy legalább a *Cicaiskola* újrakiadásával megtiszteljék az emlékét. Csak a *Dankó Pista Emlékéért Alapítvány* tiszteletreméltó kezdeményezésének és áldozatvállalásának köszönhető, hogy e jeles alkalomra elkészült a költő domborművű emléktáblája. Fritz Mihály alkotása a *Szegedi Nemzeti Színház* előcsarnokában tekinthető meg.
- 3) Kosztolányi Dezső: *Lenni vagy nem lenni; Nyugat*, 1930. február 16.
- 4) Tömörkény István írását – ld. még a 18. 3 jegyzet alatt is – (*Szegedi Híradó*, 1888. február 16.) Pósa későbbi értékelői közül egyedül Madácsy László említi 1957-es, Móra szempontú tanulmányában:
„Ha áll az a mondás, hogy egy nemzet jövője az iskolamesterek kezébe van letéve, akkor az is áll, hogy a jövőendő iskolásfiúknak szükségük van a gyermekversekre. Azok a régi történetek pedig, hogy „Bort iszik a magyar ember nem pediglen vizet”, nem igen nevelték az iskolamesterek keze alá a fiukat...
És ebbe az állapotba, mely voltaképp nem is volt állapot, vágta bele egyszerre a Pósa üde, szívből fakadt versei. A költő fölszállt a gyermekek derült, aranyos világába, s néz az ő szemükkel, érez az ő szívükkel, s beszél az ő nyelvükön...
Az idegenből magyarba ojtott efajta dolgok után valóságos aranyversek voltak ezek...
Pósa igazán a gyermekek nyelvén beszél, a gyermekek észjárásához szól, de nem száll le arról a nívóról, amelyen alól megszűnnének azok irodalmi termékek lenni. Nekik való könnyed költői formában, a tiszta magyar népköltészet alapján tölti be azt a nemes hivatást a költő, amely méltó arra, hogy benne munkát találjon egy emberélet ideje alatt.” Azaz: – mondja már Madácsy László –, Tömörkény Pósa Lajosban az ifjúsági irodalomnak mint új műfajnak a megteremtőjét látja. Irodalmi működésének jelentőségét éppen ezért hangsúlyozza. Madácsy foglalkozott azzal a kérdéssel is: vajon mi volt az oka nagy írónk, Móra Ferenc Pósa költészete iránti csodálatának s miért: hálaérzetének magas foka Pósaról szóló írásaiban. Ő vetette fel, hogy a Pósa-ról írt korábbi értékelések éppen hogy érintik szegedi tartózkodásának idejét egy-két anekdota ízű adattal. Kiemelik Dankó Pistához való barátságát, de teljesen megfelelnek arról, hogy Pósa írói munkásságát Tömörkény méltatatta először helyesen, s hogy Gárdonyi Géza is szerette, megbecsülte. Hosszan idéz Pósa-nak a tőle nehéz szívvel búcsúzó szegedi közönséghez intézett beszédéből is, megemlítve, hogy az hű kifejezése volt a költő tiszta és szerény egyéniségének. Nem értékelte túl önmagát, ismerte a maga emberi és írói értékeit. → Irodalom.
- 5) Az új gyermeklap indítását Wolfner József már 1885 körül tervbe vette, s hogy Pósa-t is szerkesztőül hívta, abban a neki korábban, még Szegeden tett ígérete is szerepet játszott.
- 6) *Pósa ünnepély; Hogyan kell írni a gyermekeknek?*; Kiss-Péterffy-Pósa-Tihanyi: *Verses könyv – Kisded-óvó intézetek, menedékházak és családok számára*. → Irodalom
- 7) az *ÉNU* szerzői (a teljesség igénye nélkül): Abonyi Árpád, P. Ábrahám Ernő, Ábrányi Emil, Balla Ignác, Barta Irén, Bársony István, Benedek Elek, Béla Henrik, Biró Lajos, Bródy Sándor, Cholnoky László, Czóbel Minka, Dingha Béla, Donászy Ferenc, Egri György, Endrődi Sándor, Eötvös Károly, Farkas Imre, Farkas Pál, Gaál Mózes, Gabányi Árpád, Gauss /Garády/ Viktor (régi olasz patricius-családból származott író, zoológus; első munkáit olaszul, a továbbiakat magyarul írta; ő fordította le olasz nyelvre a *Bánk bánt*), Gárdonyi Géza (Géza bácsi, Gejza vitéz, Nagyapó, Mindentudó Gergely), Gegus Ida, Gelsei Bíró Zoltán, Gracza János; a kalotaszegi varróasszonyok művészetét a nemzeti önismeret szintjére emelő Gyarmathy Zsigáné, **Gyökössy Endre** (1924. november 1.-jétől helyettes szerkesztő is), Gyulai Pál, Havas István, Heltai Jenő, Hentaller Mariska, Herczeg Ferenc, Herman Ottóné, Heteyi Gábor, Holló Sárka, Jakab Ödön, Jókai Mór, Józsa Antal, Kada Elek, Kóbor Tamás, Kozma Andor, Kövér Ilma, Krúdy Gyula, Kulinyi Zsigmond, Kürthy Emil, Lampérth Géza, D. Lengyel Laura, Lovik Károly, Lőrinczy György, Lux Terka, Madarassy László, Makai Emil; a „Bob herceg”, a „Leányvásár”, a „Szibill” és más operettek librettójának írója, Martos Ferenc, Mauks Kornélia (Mikszáth Kálmán sógor-nője), Márkus Miksa, Mendelényi Béla, Mikszáth Kálmán, Molnár Ferenc, Móra Ferenc (Madácsy László szerint 1905-től Pósa haláláig közel 500 írása jelent meg a lapban, a legtöbb álnéven (Árgus Benedek, Barna Boldizsár, Bodor Iván, Bodor Barna, Csaba László, Csabai László, Csókai Pál, Feri bácsi, Ferkó bácsi, Kun Barna, Mák Máté, Mór Márton, Öregdiák, Palánki Pál, Szegedi Lőrinc, Tanyai Tamás, Vőneki Vince), Móra István (Ferenc testvérbátyja), Móricz Pál, Móricz Zsigmond, Muray Károly, Sz. Nogáll Janka, Nógrádi Pap Gyula, Pásztor József, Perényi Lajos, **Pósa Lajos** (Ambrus diák, Kócsag vitéz, Lajos bácsi), Rákosi Viktor, Rudnyánszky Gyula, Sajó Sándor, Sas Ede (Bocs Bálint, Edus bácsi), Scossa Dezső, V.

Sipos Ida, Sebők Zsigmond (*Zsiga bácsi, Nádi Hegedűs*), Somlay Károly, Szarvas Zoltán, Szabolcska Mihály, Szávay Gyula, Szép Ernő, Sz. Szigethy Vilmos, Tábori Róbert, Telekes Béla, Thirring Gusztávné, Thury Zoltán, Tolnai Lajos, Tóth Béla, Tömörkény István, Tutsek Anna, Vajda Czeczil, Váradi Antal, Versényi György, Zalár József, Zöldi Márton; **Gaal Mózes** idejéből: Babay József, Babits Mihály, Báthory Gábor, Benedek Rózsi, Benes Klára, ifj. Gaál Mózes, Hárs László, Hegyaljai Kiss Géza, Kertész Mihály, Kosáryné Réz Lola, Móra László (*István fia*), Nagy Endre, Ölbey Irén, Pálosy Éva, Pogány Elza, Reichard Piroska, Ritoók Emma, Somlyó Zoltán, Szondy György, Tábori Pál, Z. Tábori Piroska (*Tutsek Anna és Tábori Róbert lánya; Závodszky Zoltán operaénekes felesége*), Trencsényi-Waldapfel Imre és a *Mary Poppins első magyar fordítója*: Wiesner Juliska. Gaál Mózes 1936. július 12.-i halála után a kiadó Tutsek Anna lapját (*Magyar Lányok*) megszüntette; *Az Én Újságomat* egyesítette az Altay Margit kiadásában megjelent *Tündérvásár* című lappal. Szerkesztői: **Altay Margit**, majd **Farkas István** (*Wolfner József fia, 1932-től utóda; európai ismertségű festőművész*), végül **Zsigray Julianna** és **Ölbey Irén** voltak. *Az Én Újságom – Tündérvásár* a nyilas hatalomátvétel napján, 1944. október 15.-én szűnt meg. Szerzői közül Bálint Ágnes, Dömötör Tekla, Fekete István, Kissné Tóth Lenke (*Móra Ferenc keresztlánya*), Szamadó Ernő és Törökné Kovács Hermin nevét említhetjük. A lap eredeti fejléce Morelli Gusztáv és Vágó Pál munkája; legjobb illusztrátorai: a gyermekeket és a gyermekirodalmat egyaránt szerető királyi táblabíró: „Ballagó” (*Ballagó bácsi néven publikált is*), Jankó János, Góró Lajos, Kiss Lajos, Vágó Pál, **Mühlbeck Károly** (*az 1890-es évek közepétől szinte haláláig*), Róna Emy és Benedek Kató voltak. (A maga nemében a legjobb és a leghosszabb életű irodalmi folyóiratunkkal kapcsolatos érdemi irodalmat Gyöngyösy László, Rubinyi Mózes, **Lakatos Éva**, Harsányi István, Balogh Lídia, Pintér Szilvia–Török Andrea, Dombi Alice–Pukánszky Béla, Kocsy Anikó és Pintér Szilvia jegyzi → irodalom; az 1919-es bolsevik rémuralom alatti történetéhez Vörös Boldizsár szolgált adalékokkal: *Az Én Újságom a Tanácsköztársaság alatt* – előadás A gyermekirodalom kutatásának elméleti és gyakorlati kérdéseiről címmel rendezett konferencián, Sárospatak, 2001. április 27-28., valamint: *Árpád helyett Marx, József főherceg helyett Lenin. Történelmi személyiségek elutasítása és méltatása a Magyarországi Tanácsköztársaság hivatalos jellegű anyagaiban* – tanulmány; *Történelmi Szemle*, 1999/3-4.)

8) A korabeli kulturális-és társadalmi élet jeleseit vonzó asztaltársasághoz tartozott: Ambrozovics Dezső, Ambrus Zoltán, Andreánszky Jenő, Bába Sándor, Bársony István, Benczik Árpád, Beöthy László, Békefi Antal, Béla Henrik, Blaha Lujza, Bródy Ernő, Bródy Sándor, Csongori Mariska, Csók István, Dankó Pista, Dingha Béla, Ditrói Mór, Dudits Andor, Endródi Sándor, Enyedy Lukács, Eötvös Károly, Evva Lajos, Fadrusz János, Feszty Árpád, Gárdonyi Géza, Gyökösy Endre, Heltai Jenő, Hentaller Lajos, Herczeg Ferenc, Herman Ottó, Hollósy Simon, Horváth Gyula, Ignotus, Jendrassik Jenő, Kacziány Ödön, Kada Elek, Kassai Vidor, Kemechey Jenő, Kiss József, Komáromi Mariska, Kovács Dénes, Küry Klára, Lampérth Géza, Lányi Géza, Lázár György, Lipcsey Ádám, Lőrinczy György, Makai Emil, Márkus Miksa, Mühlbeck Károly, Nagy Ibolya, Nagy Sándor (*Senex*), Nógrádi Pap Gyula, Papp Henrik, Porzolt Kálmán, Rákosi Jenő, Rákosi Viktor, Relle István, Roskovics Ignác, Sas Ede, Sebők Zsigmond, Szabolcska Mihály, Szabó Endre, Szávay Gyula, Szigeti József, Szirmai Endre, Szomaházy István, Tábori Róbert, Thorma János, Tuba János, Ujváry Ignác, Vasskó Elemér, Vágó Pál, Zala György és még sokan, mások is. Rendezvényeik közül kiemelkedik Jókai Mór ötvenéves írói jubileumának megünneplése, 1894 tavaszán és a *Kuruc-est*, 1896. november 25.-én, amelyen a *Kuruc nóták* megjelentetéséért nemzeti színű szalagokkal ékesített ezüsttárogató átadásával tisztelték meg Endródi Sándort. (A Pósa-asztal történetét Gárdonyi József, Gyöngyösy László, valamint **Lőrinczy György** ismerteti; gazdag irodalmát mások mellett Báthory Andor, Bársony István, Krúdy Gyula és Szomaházy István munkái színesítik.) → Irodalom.

9) *Pósa Lajos költeményei, 1897*. Egyes cinikus marxista irodalmárok úgy tálalták, hogy Pósa azért tudta csak maga köré gyűjteni az igazi nagyokat is, mert azok nem láttak benne vetélytársat. Bródy Sándor írása (amellett, hogy megficskázta a nyugati dekadens líra túlzott bővületében lévő irodalmi közvéleményt is), e méltatlanul lekicsinylő vélekedések cáfolata, s mint ilyen: nem illett bele az általuk kreált Pósa-képbe, ezért elbagatellizálták azt. Évtizedek múltán Bettes István közölte újra.

10) *Pósa Lajos a gyermekszobában és a kisdédóvóban, 1926*

11) *Pósa Lajos (Bölcsészeti doktori Értekezés), 1936*

12) Vidám verses-mese (a „**Bogarak bálja**”- c. részletét a *Pesti Hírlap* is közölte). Az álom egyik leg-szebb képe – a Tisza-vidéki alföld leírása – a hazaszeretet apoteózisa.

- 13) Mackó Muki – Mackó Úr, Dörmögő Dömötör (Sebők Zsigmond) és Tányértalpú koma (Sas Ede)
 14) E sorsra jutott Bendek Elek 69, Gaál Mózes 100 műve, Sebők Zsigmond és a *Filléres Könyvtár* valamennyi kötete és Bródy Sándor, *Az egri diákok* c. regénye is.
 15) Nemeskürty István – kétes értékű irodalomtörténetében – fajvédőnek is beállította!
 „Szabó Dezsőben fogalmazódnak meg elvi síkon a Pósa Lajos versikéi:

Mi leszel te, hogyha megnősz,	Mit csinálsz majd, eszemadta
Drága fiacskám?	Gyöngyhuszárocskám?
Beállok majd katonának	Ki magyart bánt, mind levágom,
Aranymentes gyöngyhuszárnak	Egy se legyen a világon,
Édes jó anyám.	Édes jó anyám.

Nem restelltük éppen a Szabó Dezsőről szóló sorainkba iktatni ezt az amilyen primitív, annyira rémületes és veszedelmes Pósa-verset, mert tényleg meggyőződésünk, hogy ami Szabó Dezső ideológiáját, pontosabban ideológiáit illeti, az nem több mint ennek a gyermekfejleméletnek egy nagyon tehetséges és ezért hatásos író szavaival történő átfogalmazása. „Ki magyart bánt, mind levágom / Egy se legyen a világon“. Ezek az eszemadták negyvennégyben neki is láttak, hogy levágják nem ugyan a németek, de a zsidók fejét.” Sanda politikai célokat szolgáló – Nemeskürty tisztos életútjához is méltatlan – vád ez a vándorló gyűrés zsidófiút és az árva moldvai cigánylányt meleg szeretettel megverselő; a lapjában bolgár, cigány és cseremiszt népmeséket közlő; a Kiss József barátságát is bíró költővel szemben! Az eredetileg *négy* szakos **A kis honfi** ugyanis, mint általában hazafias lírája (melyet épp’ Szabó Dezső illetett epés kritikával), Pósa öntudatos magyarságából eredeztethető – nem *vélt* faji alapú idegengyűlöletéből! Íme, a hiányzó két versszak (In: *Dalok, regék az ifjúság számára, 1884*):

Hátha téged is levágnak,	De ki lesz majd, ha te meghalsz,
Vitéz katonám?	Az én fiacskám?
– Te mesélted az apámról...	– Hát én leszek, én maradok,
Én se félek a haláltól,	Hisz most is a tied vagyok,
Édes jó anyám!	Édes jó anyám!

Egyébként az inkriminált versike a György Aladár által a kisdiednevelők körében kezdeményezett országos közvélemény-kutatás eredményeképpen a **Mocskos Pali**-val párban az első helyen végzett. A szavazást értékelő Peres Sándor szerint: *A kis honfit védi naivsága, tüzes bátorsága, mely mind gyermekhez való és védi a hazaszeretetet nemes érzelme*” (*Kisdiednevelés, 1897/20*); Kobány Mihály a verset bírálataiban óvodába valónak tartotta (vö. *Mennyiben használható a Kiss–Péterfy–Pósa–Tihanyi által szerkesztett Verseskönyv óvodáinkban!* uo. 1894/21); míg Tóthné Várady Ida feldolgozása (*Verstanítás, uo. 1898/18-19*) elnyerte a *Kisdiednevelők Országos Egyesületének* pályadíját. Pósa talán annyiban hibáztható, hogy egyes újraközlések csak az első két szakot tartalmazták (véltetően a könnyebb betanítás érdekében más versei is terjedtek rövidebb változatban), a csonka szöveg pedig idővel, kivált alantás felfogásban, az öntudatos haza-és fajtaszeretetre való nevelés nemes céljának szolgálata helyett a más emberek iránti gyűlöletkeltés eszközévé válhatott; a világháborús években Hankovics Ödönne (Fábián Irma) már inkább kerülendőnek tartotta (vö. *Neveljünk békeszeretetre, uo. 1918/4*). Szavam se lenne, ha Nemeskürty **A kis honfi** előéletét ismertette a Pósanak szentelt sorai között fejt ki a verssel kapcsolatos ellenérzését – akár Hankovicsné álláspontjára jutva –, s nem „*rúzs*“-ként: Szabó Dezső „ideológiái” feletti eszmefuttatásához, amivel szerencsétlenségére csupán a költői küzdelmeit teljesen más terepen vívó Pósa működésének a kereteit illető totális tájékozatlanságát bizonyítja. Ha ugyanis a magát más munkáiban a korszak avatott ismerőjének mutató Nemeskürty levezetését elfogadjuk, meg kell barátkoznunk azzal a nem kevésbé rémületes és veszedelmes gondolattal is, hogy a boldog békeidők liberális Magyarországnak kisdieddívói és tanügyi írói, a marxizmussal kacérokodó György Aladárral együtt, „gyermeteg fejlemélet” népszerűsítésében segédkeztek! Tudnivaló, hogy a *KOE* tisztségviselőinek, tagjainak, rangos folyóiratuk szerkesztőinek és szerzőinek szellemiségét a kezdetektől P. Szathmáry Károly alapvetése határozta meg (az *Országos Kisdiednevelő Egyesület 1873. január 26.-án* alakuló gyűlésén elmondott beszédéből idézek egy részletet, Peres Sándor nyomán): „Nem azt óhajtom én, hogy propagandával elnyomjuk a közöttünk vagy közelünk-

ben levő nemzetiségek érzelmeit; erre én nem törekszem. Hanem azt, hogy akár az emberiségnek, akár a politikának földadata lehetne egy oktalan fajgyűlöletet felszítani és fenntartani: sohasem fogom elismerni és megengedni. E vérző seb főforrását az általános műveltség hiányán kívül hazánk területén abban keresem, mert egymás nyelvét nem értjük.” (In: *A Kisdednevelés huszonöt évfolyama, 1870-1896 – Egy lap a hazai pedagógiai irodalom történetéből*, uo. 1898. évf. Függelék.) Ami pedig Szabó Dezső „ideológiáinak” átfogalmazására alkalmas lehetséges előképeit illeti, nem kisebb bravúrral akár Ady **Zikcene, Zakcene, Satöbbi**-jét is említhetnők, persze csak „*elvi síkon*”. S hogy Pósa milyen őszintén kívánta az „új magyarok”-nak a nemzetbe olvadását, tanúsítja **A szegedi zengő szobor** című, Kossuth Lajos szobrának 1902-es avatására írt ódája, amelyet ő maga adott elő – tomboló sikerrel. A költemény 6. versszakát idézem:

„Dalold be lelked' bűvölő varázsban
Az idegen komor, zárt ablakán:
Hadd forrjon egybe már velünk, ahány van,
Testvérekül egy új kor hajnalán!
Legyen magyar, akinek a pacsirta
Itt hirdeti a tavasz mosolyát,
Akire csak a mi egünk borítja
Napsugaras vagy felhős sátorát!”

Kétlem, hogy az ő költészetén felnőttek soraiból kerültek volna ki a zsidószármazású honfitársainkat gyilkoló „almagyarok” Elmélyültebb értékelői (mint a felnőtt-, és dalköltészetét sommásan elutasító, ám gyermekköltői erényeit jól látó Komlós Aladár is), kerültek a vele kapcsolatos efféle szemantikai mutatványokat! Félreértés ne essék, nem feltétlenül a verset védem. Nemeskürty véleménye viszont sokak számára mértékadó napjainkban is, ezért szükséges módszerének hangsúlyos bírálata mellett, felületes ítélkezése tarthatatlanságára is utalni – Pósa és az egykor élt kisdedvők érdekében. S ha Szabó Magda másfél évtizeddel később keletkezett esszéjét (*A Pósa-szindróma: a fordított alakváltozás anatómiája*) széles körben tárgyalták volna már azok a gyermekirodalommal hivatásszerűen foglalkozó szakírók, akiknek ez lenne a dolguk, e kényszerű jegyzet bizonyára elmaradhatott volna. Nem Szabó Magda talentumát kérem számon Nemeskürtyt, azt nem lehet, csak **a lényeglátását** – ha már irodalomtörténetében Pósa Lajost szóba hozta. → Irodalom

16) *A magyar nép kesergője*, 1921. Benne: a Bécs mohóságát panaszoló **Kesergő**, a Kiegyezéskor megindult törtető közszellemet és a nemzetbomlasztó nézeteket elítélő **Verje meg az Isten és A nemzetköziesekhez**, a kommunistáknak címzett **A nemzet átka**, valamint a hazánk feldarabolását vizionáló **Magyarország szénaboglya**. Az ellenzéki napilapokban közölt versek többsége kötetben csak Pósa halála után jelenhetett meg. Bár esztétikai értékük általában csekély, éles *Habsburg*-ellenességük miatt megjelenésük idején nagy hatást gyakoroltak nemzeti társadalmunkra.

17) Madácsy László, Harsányi István, Péter László, Mács József, Bettes István, Dombi Alice–Pukánszky Béla írásai; Szabó Magda remeklése (a költő *Lajos* lapszerkesztő Pósa *bácsivá* alakulásának lírai elemzése); Tarbay Ede és Praznovszky Mihály könyvei, valamint az *Aranyos pillangó* című antológia képezik az üdítő kivételeket. Kár, hogy a Pósa irodalomtörténeti érdemeit példás körültekintéssel ismertető Rigó Béla is átvette (Nemeskürtyt követve) Végh György paneljét, miszerint: érthetetlen, hogy még Kosztolányi is „mentegeti” gyermekköltészetét. Végh, nem éppen hízelgő véleménye ellenére, Pósa tíz pompás gyermekversét válogatta be abba az antológiába, amelynek szerkesztője, Csanádi Imre, mértéktartóbban nyilatkozott a gyermekköltőről, mi több: becsületesen megírta azt is, hogy Móricz Zsigmond a gyermekek körében oly kedvelt **Iciri-piciri**-je valósággal az **Icinke-picinke** plagizálása. S ha Móricz lett volna az egyetlen! Névsor helyett: három mondat Bettes Istvántól:

„(Pósa) *Háttérbe szorításával, az újrakiadások megszűntével a gyermekvers-irodalom törzsanyagát alkotó versek a későbbi szerzők szabad prédájává, „Csáki szalmájává” váltak. Vitte belőle készen-félkészben, ötlet-szerűen az anyagot boldog-boldogtalan. Az irodalomban persze ez még nem lenne olyan nagy baj, csupán az kellett némi visszatetszést, hogy az eredetieskedő pózban tetszelgők unalmasan gügyögő ismétléseik közben szinte ügyet sem vetnek a tiszteletreméltó népi-nemzeti hagyomány klasszikusára.*” → Irodalom

18. 1) Röviddel könyvünk megjelenése után megindult a költő legszebb meséit kínáló, Gábor Emese festményeivel díszített sorozat, majd Sepsiszentgyörgyön adták ki válogatott meséit, melyeket 2008

őszén további két hazai kiadvány követett. E vállalkozások is igazolják, hogy a mondott kiadói körben Pósa Lajos gyermekirodalmi hagyatéka iránt töretlen az érdeklődés. → Bibliográfia

18. 2) Sajnos jó szándékú értékelői is tévesen terjesztik, hogy Herman Ottó Pósa Lajos **verseit** Nobel-díjra javasolta. Ezzel kapcsolatban a legnagyobb magyar természettudós szó szerint a következőket nyilatkozta: „Nyíltan állíthatom és be is bizonyíthatom, hogy az idei Nobel irodalmi díj Pósa Lajost illeti, mert Ő teremtette meg a magyar nemzet számára a gyermekirodalmat. Ha ez nem érdem a Nobel vagy más díjra, akkor nincs érdem ezen a világon.” → Irodalom

18. 3) 1945 utáni értékelői gyermekvers-költészetének jelentőségét általában relativizálják. A magyar gyermekirodalom terén kifejtett úttörő szerepét és az új hangvételű gyermeksjtó megalapításában játszott elsőségét azonban a műfajjal elmélyülten foglalkozó szerzők már jó ideje tényként kezelik. Nem így Fülöp Géza, aki az OSZK üzemeltette *Magyar Elektronikus Könyvtár* honlapján, *Olvasók, könyvek, könyvtárak* c. írásának 81-82. fejezetében (*Ifjúsági és gyermekirodalom; Ifjúsági és gyermeksjtó*), Benedek Eleket tüntette fel úttörőként, míg Pósat, a nevét éppen csak megemlítve, az ő követőjének (*sic!*) mondta. A tisztánlátás érdekében újfent Tömörkény István írásához folyamodom (vö. 4. jegyz.):

„Miután tizenöt évig írt, kiadott tizenkét könyvet, amelyek mindannyiát méltó elismeréssel fogadta a kritika, s miután a könyveiben megteremtette a magyar gyermekirodalmat, most már kezd divatba jönni s kezdenek róla sűrűn beszélni. Országgyűlésen, lapok hasábjain, vezércikkben, tárcában, a fővárosban és vidéken.

Kicsit későn, mert korábban is lehetett volna. Mialatt a Pósa „Apró történetei” föltűnést keltettek, mialatt dalait hét zeneszerző rakta le kottára, hogy énekeljék, hegedüljék, zongorázzák azokat országszerte, s mialatt a gyermekversek szétrepültek az apró emberkének naiv világába, Pósa az alatt itt volt Szegeden s nem tartozván semmiféle fővárosi irodalmi klikkhez, csak akkor került a neve a laphasábokba, mikor érdemes kötetek közül egy-egy napvilágot látott.

Akkor mindig elismeréssel szólt a bírálókat róluk, s mikor az „Apró történetek” diadala után egy ideig a fővárosban időzött a költő, ünnepelték őt. Mikor visszajött, távol esvén megint a központtól, megmaradt a régi-ben. Nem beszéltek róla a lapok hasábjai.

Most azonban, hogy Benedek fölvetette a törvényhozás előtt a gyermekirodalom elhanyagolt állapotát, eszükbe jut az embereknek, még a hírlapíróknak is, hogy van valahol Szegeden egy költő, aki már foglalkozott a gyermekirodalommal és összeírt hat olyan kötetet, amelyhez hasonlót e b b e n a f a j b a n az összes magyar költő műveiből nem lehetne összeállítani, még csak egy vékonyka kötetet sem.” (Kiemelések tőlem – KMJ.) Fülöpöt (és első könyvtárunk illetékeseit) nem zavarta, hogy nemcsak pályatársai, de a tanügy kortárs főalakjai (György Aladár, Dömötör Géza, Nagy László, Peres Sándor, Péterffy Sándor) is Pósa-ban látták az új műfaj megteremtőjét, aki Benedek parlamenti beszédének idején húszegynéhány kötetes, a gyermekek körében is népszerű költő volt, és belekóstolt már a gyermeklap-szerkesztés tudományába is (1882 nyarán az ő kiadásában jelent meg **első irodalmi igényű gyermeklapunk, a Jó barát**, amely anyagiak híján sajnos csak 17 számot élt meg). A *Szegedi Napló*ban ifjúsági rovata volt, „amelyért (a lapot) a kisgyermek szülői országszerte vásárolták. Jól tudta felismerni a megfelelő fiatal munkatársakat. Ennek az ifjúsági rovatnak a színvonalát jelzi, hogy ott indult írói útjára Gárdonyi Géza, Benedek Elek, Sebők Zsigmond. Később mindhárman nemcsak mint idősebb barátjukra, de mint nevelőjükre is néztek Pósa Lajosra.” Az idézett sorokat az elfogultsággal bajosan vádolható Hegedűs Géza vetette papírra, írását bárki elolvashatja – láss csodát! –, a MEK honlapján is. Nem célom Benedek érdemeit kisebbiteni, de tény, hogy a Millennium tiszteletére megjelent *A Pallas Nagy Lexikona* Pósa-nak hosszú fejezetet szentelt, míg az olvasóközönség előtt akkor még kevésbé ismert mesemondót meg sem említette. Szinnyeinél pedig, addigi munkássága alapján, Gaál Mózes-től is terjedelmesebb bibliográfia szerepel, nemhogy Pósa-tól. S az is a történeti hűséghez tartozik, hogy Benedek Elek már 1891 elején megvált *Az Én Újságom*tól, tehát helyesebb azt, amint régen is tették (és dokumentálták is), Pósa lapjának nevezni. *Elek apó* akkor is a magyar gyermek-és ifjúsági irodalom élesztő óriásainak egyike marad, ha – Tömörkényre is fittyet hányva! – nem füllentenek a javára, s jó száz esztendővel később a korszak gyermekirodalmi tablójának fő helyéről nem retusálják ki Pósa Lajost.

19) A *Révai Új Lexikona* (*Babits Kiadó, 2005; főszerk.: Kollega Tarsoly István*) önállóan nem említi; neve (születésének és halálának évszámával), kizárólag a **Pósa-asztal** szócikkben fordul elő. Talán szerencsésebb lett volna a **régit** újranyomni, **az** ugyanis (*A Pallas Nagy Lexikona* folyományaként), még róla is önálló szócikket tartalmazott. Az MTA ajánlásával és támogatásával jelent meg „A XXI. század alapműveltsége” címszóval hirdetett kétkötetes *Általános Kislexikon* (*Magyar Nagylexikon Kiadó,*

2005; szerk.: Bárány Lászlóné et al.), kell-e mondanom, Pósa nélkül. Érthető, hogy egy kislexikon, ha mégoly vaskos is, szűkebben merít a megjelenésre érdemesek köréből, de fel nem fogható, hogy ha Benedek Eleknek jutott benne hely: Pósa miatt hagyták ki. Az ő gyermekköltői és lapszerkesztői érdemei irodalomtörténeti jelentőségűek; XXI. századi alpműveltségünkhöz éppúgy hozzátartozik az ő ismerete is, mint Benedeké, Gaál Mózesé és Sebők Zsigmondé. Vele kezdődött, és vele ért virágkorához az új hangvétélű magyar gyermekirodalom, tehát az alpműveltség megszerzését általános ismeretek közvetítésével segítő kislexikonokban (nem szólva nagy-, és irodalmi lexikonokról), bizony Pósa Lajosnak is ott (lenne) a helye! A mondott gyártmányokkal szemben kifejezetten üdítő a „Moszkva dalos-ajkú ügynökei”-vel (© Cs. Szabó László, In: *Magyar versek Aranytól napjainkig; Anonymus, Róma, 1953*) már jócskán teletűzdelt *Hungária Irodalmi Lexikon, Hungária Hírlapnyomda Rt., Budapest, 1947*; szerk.: Révay József és Kóhalmi Béla, amely még tényszerű tájékoztatást nyújt nem csak Pósaról, de több, a magyar irodalomból azóta vele együtt kiírt pályatársáról is. Nézzük az őt-, és Benedeket illető szócikkeket: „**Pósa Lajos 1850-1914. Reáliskolai tanár volt Budapesten, majd Szegeden újságíró lett, gyermeklapot indított. Nem sokkal utóbb visszaköltözött a fővárosba, s 1889. megindította Az én újságom c. gyermeklapot. A gyermekirodalomban korszakos működésével írógárdát nevelt, saját írásaival pedig a korábbi száraz oktató célzatú művek helyett a gyermekek érzelmevilágához simuló irodalmat kezdeményezett. Gyermekirodalmi működésén túl is kedvelt költő volt; kb. ezer népdalt írt. Összegyűjtött költeményei 1913. jelentek meg. Életrajzát megírta Gyöngyössy László és Rubinyi Mózes. A Városligetben szobor hirdeti emlékét.**” „**Benedek Elek 1859-1929. Író, szerkesztő Budapesten. 1921. visszaköltözött székely szülőföldre és az elszakított magyarság irodalmi és szellemi életének szentelte munkáját. Nagyhatású és termékeny ifjúsági író. Az Én újságom c. népszerű gyermeklap szerkesztője. Cimbora c. ifj. lapja az erdélyi magyarság egyik erőssége volt a román megszállás idején. Felnőtteknek szánt írásait is mélyen átélte tiszta idealizmus jellemzi. Nagy érdemei vannak a magyar népmesekincs gyűjtése körül (Magyar mese-és mondavilág, 5 kötet). Édes anyaföldem c. emlékezéseiben a századforduló körül: Magyarország érdekes képét rajzolja meg. Egyéb fontos munkái: Testamentum és hat levél, Huszár Anna, Uzoni Margit, Két gazdag ifjú története, A magyar nép múltja és jelene”** (kiemelések tőlem – KMJ). A lexikonban természetesen Gaál Mózes és Sebők Zsigmond is szerepel. A szócikk írók tömör, lényegre törő fogalmazása hatvan év múltán is példaértékű! S hogy jó hírrel is szolgáljak, az inkriminált kiadványoknál kissé korábbi *Új Magyar Életrajzi Lexikon (Magyar Könyvklub, 2000; főszerkesztő: Markó László)*, Pósa rangjának és érdemeinek megfelelő terjedelmű és tartalmú tájékoztatást nyújt. Hátránya, hogy a bibliográfia nem említi (az addig) egyetlen 1945 után hazánkban kiadott kötetét (*Cicaiskola*), és a Romániában megjelentet sem (*Tulipántos Láda*). **Ne csodálkozzunk hát, ha a Pósa Lajos munkásságához jó szándékkal közelítő sajtóközlemények is bibliográfiai tévedéseket tartalmaznak!**

20) Pl. Bárd Miklós, Kozma Andor és Vargha Gyula. Őket, esztétikai szempontból is jelentős költészetük ellenére, általában csak mint Ady (és elvbarátai) szemléletbeli korlátokkal küzdő elutasítóit, a Tiszák „bűnös politikájának” megcsontosodott támogatóit látatják. Míg a magyar költészetbe „új Petőfiként” berobbant Erdélyi Józsefnek a parasztság megnyerése érdekében megbocsátott a bolsevik kultúrpolitika (ld. *Standeisky Éva: Bűnbocsánat – 2000 /irodalmi és társadalmi havilap/, 2001/6.*), egyik legnagyobb versművésziünknek, a szélsőségek irányába soha el nem mozdult, „a minden oltárt, Hitet, hazát” romlással fenyegető **vörös rém** keltét Vörösmarty és Madách látnoki erejével megjövendőülő Vargha Gyulának – nem.

21) Erre már Tóth Laura is utalt. Hetven év múltán ugyanott tartunk. Joggal mondhatta Adamikné Jászó Anna, hogy: „*Nincs még egy olyan ország a földkerekségen, amely oly keveset törődne a gyermekirodalommal, mint hazánk.*” – *Gyermekirodalom és nemzeti azonosságtudat; Könyv és nevelés, 2001/2.*

22) Pósa Lajos ébresztése, 1984 → Irodalom, In: Czenthe

23. 1) Csépe Krisztina: *A jelenkori gyermeksajtóról; Édes Anyanyelvünk, 1998, június.*

23. 2) „*Ha egy kicsit az egészen közelmúltra is visszatekintünk, sajnos észre kell vennünk, hogy az 1980-as és még inkább a '90-es évektől (kiemelés tőlem – KMJ) nagy változásokon mentek át képeslapjaink, ezzel együtt gyermeklapjaink is. A szórakoztatás központi szerepe, a profit-, az extraprofit- és a még extrább profit-szerzés leküzdhetetlen vágya nem hagyják nyom nélkül az újságkészítést, az újságolvasást és ezen keresztül az emberi, a gyermeki kultúrát sem.*” (Kocsy Anikó, OSzK, hírlapkönyvtáros, sajtóbibliográfus) → Irodalom.

24. 1) „Magyarországon az általános iskolát elvégzettek 50%-a nem képes sem önálló olvasásra, sem önálló tanulásra.” (Szilágyi Gyula, szociológus: *Megbukott az iskola?* – Osiris Kiadó, 2004)

24. 2) „Magyarországon a lakosság 60 %-a egyetlen könyvet sem olvas el egy évben és még ennél is ijesztőbb, hogy a 18-29 évesek egyharmada még sohasem járt könyvtárban.” (Nagy Attila, OSzK, olvasásszociológus – 2006; sajtóközlemény)

2007. 01. 31./ 2008. 01. 23./ 03. 27./ 04. 30./ 09. 22. / 2009. 01. 12. / 03.09.

PÓSA LAJOS MUNKÁIBÓL – MEGZENÉSÍTETT VERSEIBŐL:

Költemények	Szerző, 1878
Újabb költemények	Szerző, 1881
Pósa Lajos költeményei	Szerző, 1883
Dalok, regék az ifjúság számára – <i>Mikszáth Kálmán</i> előszavával; <i>Jankó János</i> illusztrációival	Szerző, 1884
Kis bokréta – Költemények jó gyermekek számára	<i>Singer és Wolfner</i> , 1885
Gyermekversek – <i>Bloch Gyula</i> illusztrációival	Szerző, 1886
Tíz év alatt	Szerző, 1886
Szegedi új nóták	<i>Méhner Vilmos</i> , 1886?
Dalaim	<i>Bába Sándor</i> , 1887
Négy mese a gyermek-ifjúság számára	<i>Traub és Társa</i> , Szeged 1887
Kis aranykert	<i>Singer és Wolfner</i> , 1887
140 dal. Kossuth-versek	<i>Traub és Társa?</i> , Szeged, 1887
Ibolya	<i>Traub és Társa?</i> , Szeged, 1887
<i>Dankó Pista</i> – <i>Molnár György</i> – Pósa Lajos: A zsellérlány	<i>Molnár György</i> , 1887
Daloskönyv	?, Szeged, 1887
Az aranytollú madár nótái – <i>Elischer Lajos</i> illusztrációival	<i>Légrády Testvérek</i> , 1888
ABC színes képekkel és versecskéikkel	<i>Lampel Róbert</i> , 1888
Népdalok	?, Szeged, 1888
<i>Dankó P.</i> – <i>Müller Ottó</i> – <i>Nikolits Döme</i> – Pósa Lajos: Leányrablás	<i>Réthy és fiai</i> , 1889
Pillangók	<i>Singer és Wolfner</i> , 1888
Virághullás – Újabb Költemények	<i>Endrényi és Társa</i> , 1889
Gyermekkert	ifj. <i>Nágel Ottó</i> , 1889
Apró történetek	<i>Méhner Vilmos</i> , 1889?
<i>Vass Mátyás</i> – <i>Irmei Ferenc</i> – Pósa Lajos: Magyar Olvasókönyv az elemi népiskolák II.-III.-IV. osztálya számára (3 kötet)	<i>Traub B. és Társa</i> , Szeged, 1889
<i>Kiss Áron</i> – Pósa Lajos: Apró emberek könyve	<i>Singer és Wolfner</i> , 1890
Reggeltől estélig	<i>Singer és Wolfner</i> , 1890
Rózsabokor – <i>Elischer Lajos</i> illusztrációival	<i>Légrády Testvérek</i> , 1891
Arany napok	ifj. <i>Nágel Ottó</i> , 1891
<i>Tihanyi Ágost</i> – Pósa L.: Zengő arany-abc – dalok gyermekek sz.	<i>Singer és Wolfner</i> , 1892
A nagymama meséi	<i>Singer és Wolfner</i> , 1892
Tündérórák	ifj. <i>Nágel Ottó</i> , 1892
Csingilingi	<i>Singer és Wolfner</i> , 1892
<i>Weiss Miklós</i> – Pósa Lajos: Egy szőke kislányhoz (zenemelléklet)	<i>Pesti Hírlap</i> , 1892. szeptember 27.
<i>Kiss Áron</i> – <i>Péterffy Sándor</i> – Pósa Lajos – <i>Tihanyi Ágost</i> : Verses könyv – Kisdédóvó intézetek, menedékházak és családok sz.	<i>Singer és Wolfner</i> , 1893
<i>Kiss</i> – <i>Péterffy</i> – Pósa – <i>Tihanyi</i> : Dalos könyv...	<i>Singer és Wolfner</i> , 1893
<i>Kiss Áron</i> – Pósa Lajos: Meséskönyv...	<i>Singer és Wolfner</i> , 1893
Virágok könyve	<i>Rigler József Ede</i> , 1894
Állatok könyve	<i>Rigler József Ede</i> , 1894
Arany napsugár	<i>Lampel Róbert</i> , 1894
Pósa Lajos meséskönyve	<i>Singer és Wolfner</i> , 1894
Arany ABC – <i>Ujváry Ignác</i> illusztrációival	<i>Singer és Wolfner</i> , 1894
Pünkösdi rózsák a gyermekek számára	<i>Lampel Róbert</i> , 1894
<i>Serly Lajos</i> – Pósa Lajos: A kis gyűrűs legény	<i>Zenélő Magyarország</i> , 1894. nov.15.
<i>Dankó Pista</i> : 76 eredeti magyar dal; szöveg: Pósa Lajos	<i>Rózsavölgyi és Társa</i> , 1895 körül
<i>Zachariásné Kallós Ilona</i> – <i>Dankó Pista</i> : A Titok (dal szöve.: P. L. et al.)	<i>Schunda V. József</i> , é. n.
Balaton nóták – Pósa Lajos öt költeményére (<i>Dankó Pista</i> et al.)	<i>Méry Béla</i> , 1895
<i>Dankó Pista</i> – Pósa Lajos et al.: Tavasz 6 eredeti magyar dal	<i>Schunda V. József</i> , é. n.
<i>Dankó Pista</i> – Pósa Lajos, <i>Békefi Antal</i> et. al.: Erdélyi nóták	<i>Schunda. V. József</i> , é. n.
<i>Lányi Géza</i> – Pósa L., <i>Lampérth G.</i> , <i>Gárdonyi G.</i> : 9 magyar dal	<i>Kunusy Vilmos és fia</i> , Bp., é. n.

- Haza és szabadság
 Világszép nádszál kisasszony – mese képekkel
 Nagypó meséskönyve
 Imádságok gyermekek számára
 Cini-Cini – *Tull Ödön* illusztrációival
Dankó Pista – Pósa Lajos: A magyar nép kesergője °
 Édes Anyám
 A szabadság hősei – *Mühlbeck Károly* illusztrációival
 Száll az ének
 Harangvirágok
Bartók Béla: Négy dal Pósa Lajos szövegeire
 Pósa Lajos Munkái I-V. – *Mühlbeck Károly* illusztrációival
 Mesék I-II; Apró történetek és életképek; Aranyládika I-II
Havas István – *Peres Sándor* – Pósa Lajos: Olvasókönyv
 az elemi népiskolák II.-III.-IV. és V.-VI. osztálya számára –
Mühlbeck Károly illusztrációival
 Mese a kis kanászról és más történetek
 Csali mese
 Imádságok és köszöntők – *Mühlbeck Károly* illusztrációival
 Hegedűszóban szép mese
Wohlfahrt Anna: Dalok az ifjúság számára – Szólam kiadás
 Pósa Lajos et al.
 Aranyliget
 Figurás mesék – *Mühlbeck Károly* illusztrációival
 Játékos könyv – Játékok, tréfák, találós mesék, közmondások
 Kis tükör – Elbeszélések az ifjúság számára
 Pósa Lajos költeményei (válogatott), *Bródy Sándor* előszavával
 Gyermekversek (válogatott) – *Herczeg Ferenc* előszavával
 Mariska mesél
Kacsóh Pongrác – Dalok kisgyermekeknek; Pósa Lajos et al. versei
 Lidike
 A magyar nép kesergője °
 Arany ABC – *Kőszegi Bella* illusztrációival
 Pósa Lajosné Édes anyám II – *Lőrinczy György* előszavával
Lányi Ernő: Petőfi. Szövege Pósa Lajostól. Vegyes karra alkalmazta
Tárcza Bertalan [Partitúra, szoprán, alt, tenor, basszus. Könyvomatos]
 Pósa bácsi nagy meséskönyve – *Benedek Kató* illusztrációival
 Madaras Könyv
 Cicaiskola – válogatta: *Fazekas Anna*; ill.: *F. Győrffy Anna*
 Tulipántos láda – szerkesztő: *Vita Zsigmond*; ill.: *T. Blaier Klára*
 Tavaszkor; Iluska és a cicuska (dia) – rajzolta: *Rákossy Anikó*
 Egyszer egy királyfi (a Világszép Nádszál kisasszony 1895-ös,
Légrédy-féle kiadásának reprintje)
 Tülokvár – összeállította: *Bettes István*
 Arany ABC (hasonmás, ill.: *Ujváry Ignác*) szerk.: *Csipka Rozália*
 Magyarország Tündérország – Pósa Lajos ébresztése
 válogatás Pósa Lajos verseiből – szerkesztő: *Kun Miklós Jenő*
 Pósa bácsi legszebb verses meséi – Állatmesék °° ill.: *Gábor Emese*
 Pósa bácsi legszebb gyermekversei; szerk.-és ill.: *Gábor Emese*
 Pósa bácsi legszebb téli versei Karácsonyra °° ill.: *Gábor Emese*
 Pósa Lajos válogatott meséi
 Pósa bácsi ringatók, altatók, tipegők a legkisebbeknek; *Gábor Emese*
 Pósa bácsi: Hahó! Hahó! Esik a hó; ill.: *Gábor Emese*
 Pósa bácsi mondókák, készségfejlesztő versikék; ill.: *Gábor Emese*
- Singer és Wolfner*, 1895
Légrédy, 1895
Singer és Wolfner, 1895
Singer és Wolfner, 1895
Lampel Róbert, 1896
Schunda Vencel József, 1896?
Singer és Wolfner, 1897
Singer és Wolfner, 1898
Singer és Wolfner, 1899
Singer és Wolfner, 1899
Bárd Ferenc és Testvére, 1904

Singer és Wolfner, 1905-1907

Singer és Wolfner, 1906-tól
Singer és Wolfner, 1907
Singer és Wolfner, 1907
Singer és Wolfner, 1907
Pósa Lajosné, 1908

Hornyánszky Viktor, 1909
Wellisch Béla, Szentgotthárd, 1911
Hungária, 1912
Singer és Wolfner, 1914
Budapesti Hírlap Ny., 1914
Singer és Wolfner, 1914
Singer és Wolfner, 1914
M. Ker. Közl. Hírlap és Kvk., 1917
Rózsavölgyi és Társa, 1918
Pósa Lajosné, 1920
Légrédy Testvérek, 1921
Singer és Wolfner, 1928
Pósa Lajosné, 1929
Kolozsvár, 1932

Singer és Wolfner, 1937
Rigler József Ede Papírneműgyár Rt., 1943?
Móra Ferenc Kiadó, 1960
Ion Creanga, Bukarest, 1981
Magyar Diafilmgyártó V., 1989

Hunikum, Budapest, 1991
Lilium Aurum, Dunaszerdahely, 2002
Siker[®] Bt., Budapest, 2004

Kairosz Kiadó, 2005
Táltkönyvek Kiadó, 2006
Táltkönyvek Kiadó, 2006
Táltkönyvek Kiadó, 2006
Társ Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2007
Táltkönyvek Kiadó, 2007
Táltkönyvek Kiadó, 2007
Táltkönyvek Kiadó, 2008

Pósa bácsi: Tanítómesék Mátyás Királyról °°
Pósa Lajos – *Sirkó Attila* (rajz): A kisbalta
Pósa Lajos: Hol van Lackó?
Pósa Lajos: Három szép pillangó; ill.: *Gábor Emese*

Táltoskönyvek Kiadó, 2008
Comenius Kiadó, 2008
Pro Junior Könyvkiadó, 2008
Táltoskönyvek Kiadó, 2009

ANTOLÓGIÁKBAN, OLVASÓKÖNYVEKBEN, KOTTÁKBAN, AUDIO CD-n – 1945 UTÁN

- Betűbokréta – Olvasókönyv katolikus népiskolák II. o. számára
Óvodások verseskönyve – szerkesztő: *T. Aszódi Éva*
Századvégi költők – válogatta: *Végh György*; szerk.: *Csanádi Imre*
„Mindenki új utakra készül” – Az 1918/19-es forradalmak
irodalma (szöveggyűjtemény) szerkesztő: *Ács Klára et al.*
Március – Iskolások verseskönyve – szerkesztette: *Seres József*
Szöveggy. a 19. sz. második felének irodalmából; sz.: *Bóka László*
Hegedűs András: Gyermek-és ifjúsági irodalom – szöveggyűjt.
Röpülj madárka – szerkesztő: *Balogh Beatrix*
Meseország kapuja (versek, mesék); szerkesztő: *Bodrits István*
Bauer Tiborné: Gyermekirodalom – Tankönyv, óvónőképzők sz.
Kincses láda (Magyar olvasókönyv); szerkesztő: *Magyar József*
Virágos kert (Olvasókönyv); szerk: *G. Kassai Anna, Horváth Ferenc*
Cini-cini muzsika – szerkesztő: *T. Aszódi Éva*
Eltörött a hegedűm. Dankó Album; vál: *Vas Gábor*, közli: *Simon Jenő*
Három veréb hat szemmel – szerkesztő: *Weöres Sándor*
Templomablak – istenes versek és műfordítások; sz.: *Fükkő Dezső*
Hóc, hóc, katona, 3. kiadás – szerkesztő: *Moldoványi Zsuzsa*
Tiritarka madárka. Nyelvi játékok, fejtörők, tréfák kisiskolásoknak
Szerkesztő: *Baka Judit, Péterfy Emília*
Nagymama képeskönyve (Mühlbeck K. emlékére); sz.: *Bodor Ferenc*
Gyermek és ifjúsági irodalom. Szöveggyűjt – sz.: *Cs. Nagy István*
Új aranyhárfa (kereszttyén szempontú antológia), sz.: *Tenke Sándor*
Mustármagok – szerkesztő: *Somogyi Barnabás*
A strázsa dicsérete – Versek Monorról (Monori Füzetek sorozat)
Magyar szivárvány – Antológia; szerkesztő: *Beke Imre*
Az Én Újságom. vál. B. E. és P. L. gyermeklapjából, sz.: *Csokonai Attila*
Aranyos pillangó – Cs. *Lingvai Klára, Soó-Zöld Margit, Vofkori Mária*
Tarka lepke, kis mese (szöveggy; versek, mesék) sz.: *Kóka Rozália*
Nagy felolvasókönyv (mesék, versek); szerkesztő: *Kováts Ildikó*
Irodalmi szöveggyűjtemény (cigány tárgyú); középisk. I-IV. o.
Ha majd hatéves leszek – szerkesztő: *Szele Ágnes*
Budapesti negyed, 1896-I; szerkesztő: *Gerő András et al.*
Hét évszázad magyar költői – szerkesztő: *Lakatos István et al.*
Katolikus Kalendárium 1997; szerkesztő: *Czoborczy Bence*
Milyen volt szókesége – válogatta: *Köves József*
A századforduló költészete – szerkesztő: *Pozsvai Györgyi*
Válogatás Dankó Pista dalaiból a korabeli kiadások alapján
Csongor Győző gyűjtéséből
Március idusa (versek, dalok, jelenetek; iskolai segédanyag) –
szerkesztő: *dr. Lengyel János*
Árpád népe (az 1896-os kötet hasonmás kiadása)
Örök Pátria – Verses magyar történelem; szerkesztő: *Bartha Zoltán*
Ki is írta...? – Elfelejtett versek; szerkesztő: *Havas Katalin*
Gyermekversek – szerkesztő: *Ambrus Judit*
Szavalkönyv – válogatta: *Margócsy István*
Doromboló – Macskamesék, cicaversek, *Füzesi Zsuzsa* rajzaival
- Szent István Társulat*, 1945
Ifjúsági Kiadó, 1955
Magvető, 1959
MTA Irodalomtörténeti Int., 1959
Móra Ferenc Könyvkiadó, 1960.
Tankönyvkiadó V, 1961
Tankönyvkiadó V., 1966
Népművelési és Propaganda Ir., 1966
Fórum Lap- és Kkv., *Ujvidék*, 1966
Tankönyvkiadó V., 1967
Magyar Írás, *Buenos Aires*, 1968
Magyar Iskolabizottság, *München*, 1969
Móra Kiadó, 1969-2008-ig, 19 kiad.
Zeneműkiadó Vállalat, *Budapest*, 1975
Szépirodalmi Könyvkiadó, 1977
Református Zsinat Sajtó Oszt., 1980
Móra Ferenc Kiadó, 1982
Dacia, *Kolozsvár*, 1984
Minerva, 1985
Tankönyvkiadó, 1985
Mo.-i Ref. Egyház Zsinati Iroda, 1987
Mo.-i Baptista Gyülekezet, *Győr*, 1987
Monori Helytörténeti Kör, 1989
Amerikai Magyar Szövetség, 1992
Skíz Könyv-és Lapkiadó, Bp., 1992
Kriterion, *Bukarest*, 1994
Márton Áron Kiadó, Bp., 1994
Pesti Szalon Könyvkiadó, 1994
Konsept Kiadó, 1994
Sziget, *Kaposvár*, 1995
Budapest Főváros Levéltára, 1995
Tevan, *Békéscsaba*, 1996
Szent Maximilián Lap-és Könyvek., 1997
K. U. K, 1999
Unikornis Kiadó, 1999
Dankó P. Emlékeért Alapítv. – *Magyarnóta-*
szerzők és Énekesek Dél-moi. Ö. Szerv., 1999
UNIO Lap-és Könyvkiadó Kft., é. n.
Barnaöldi G. Archivum, *Bp.*, 2000
Tinivár, *Kolozsvár*, 2001
Fekete Sas Kiadó, 2001
Unikornis, 2001
Unikornis, 2001
Urbis Kiadó, 2004

Jákó Vera – Pósa Lajos: *Eltörött a Dankó Pista nótás hegedűje*
 In. Szól a nóta színe-java 5. EMB Bp., 2004
 „Kit ringat a bölcső, Janikát...” (audio CD) + *Kaszás Attila és barátai* Magneoton, 2007
 Téli meseünnep (audio CD) *Pogány Judit, Kálid Artúr, Alma együttes* Retro Media, 2007

IRODALOM:

Mikszáth Kálmán: *Egy jó fiatal poéta* ?, 1883; *Új Idők*, 1914. július 19.
 Mikszáth Kálmán: *Előszó* *Dalok, regék az ifjúság számára*, 1884
 Mikszáth Kálmán: *Pósa és a gyermekek* ?, 1886; öm. XXII., *Akadémiai Kiadó*, 1978
 Tömörkény István: *Pósa Lajos* *Szegedi Híradó*, 1888. február 16.
 [Névtelen:] *Aranytollú madár nótái* *Pesti Hírlap*, 1889/347
 Komáromi L.: *Pillangók* *Nemzeti Névelés*, 1890/43.
 Don Vigole (Gárdonyi Géza): *A Pósa-bucsuzáshoz* *Szegedi Híradó*, 1889. december 1.
 [Névtelen:] *A magyar népoktatás haladása – Három új olvasókönyv*
 Szerkesztették: Vass Mátyás, Irmei Ferenc és Pósa Lajos *Szegedi Híradó*, 1889. december 1.
 [Névtelen:] *Pósa ünnepély* *Szegedi Híradó*, 1889. december 3.
 Vass Mátyás: *A magyar gyermekköltészet korszakalkotója* *Magyar Pedagógiai Szemle*, 1890/4.
 Pósa Lajos: *Hogyan kell írni a gyermekeknek?* *Magyar Salon*, 1890/12.
 Kóbor Tamás: *Pósa Lajos* *A Hét*, 1891. április 12.
 Sebestyén Stetina Ilona: *Pósa Lajos és a gyermekirodalom* *Nemzeti Névelés*, 1892, XII.
 Láng Mihály: *Ünnepi beszéd az Eperjesi Állami Kisdédovónő-
 képző Intézet megnyitóján* *Kisdednevelés*, 1893. december 15.
 Láng Mihály: *A kisdednevelés jelene – Pósa pedagógiája* *Kisdednevelés*, 1894. február 1.
 Omikron (Kobány Mihály): *Mennyiben használható a Kiss – Péterfy –
 Pósa – Tihanyi által szerkesztett verseskönyv óvodáinkban?* *Kisdednevelés*, 1894. november 1.
 Gárdonyi Géza: *Kingyes* *Magyar Hírlap*, 1895. május 12.
 Bródy Sándor: *Pósa Lajos költeményei – (Az Édes anyám-ról)* 1897 (*Új Idők*/I.); 1914 (P.L. *Költeményei*)
 Lőrinczy György: *Édes anyám* *Budapesti Hírlap*, 1897. március 30.
 Róna Béla: *Édes anyám – Pósa Lajos verseskönyvéről* *Pécsi Napló*, 1897. április 1?
 Barabás Ábel: *Édes anyám – Pósa Lajos legújabb költeményei* *Ellenzék?*, 1897. április 1.
 Feleki Sándor: *Pósa Lajoshoz – „Édes anyám” könyve megjelenésére* *Ország-Világ*, 1897. 26. (vers)
 Benedek Elek: *Édes anyám* *Nemzeti Iskola*, 1897. április 3.
 Peres Sándor: *Pósa Lajos* *Kisdednevelés*, 1897. április 15.
 Császár Elemér: *Édes anyám* *Politikai Heti Szemle*, 1897. 16. sz.
 Léovay Mihály: *Édes anyám* *Fővárosi Lapok*, 1897. 147. sz.
 [Névtelen:] *A költő édesanyja* *Magyar Hírlap*, 1897/87
 Lyka Károly: *Édes anyám* *Budapesti Napló*, 1897. 97. sz.
 –ó –s: *Édesanyám* *Budapesti Szemle*, 1897. XC.
 [Névtelen:] *Pósa Lajos: Édes anyám* *Magyar Szemle*, 1897/19.
 Palágyi Menyhért: *Édes anyám – Pósa Lajos verseskönyvéről* *Jelenkor*, 1897. április 24.
 Salgó Ernő: *Édes anyám* *Egyetértés*, 1897. 168. sz.
 Tabódy Ida: *Édes anyám* *Ung*, 1897. 15. sz.
 Lázár Béla: *Édes anyám* *Nemzet*, 1897/176.
 Barna Pál (Peres Sándor): *Szavazás* *Kisdednevelés*, 1897. október 15.
 Zachariásné Gégény Emma: *Rólunk* *Kisdednevelés*, 1898. január 1.
 [Névtelen:] *A svábhegyi vincellér* *Új Idők*, 1898. október 9.
 [Névtelen:] *Száll az ének* *Vasárnapi Újság*, 1899/27.
 [Névtelen:] *Száll az ének* *Magyar Hírlap*, 1899/166.
 [Névtelen:] *Száll az ének* *Magyarország*, 1899/177.
 Spitz Jónásné: *Társalgás Pósa bácsiról* *Kisdednevelés*, 1899. május 15.
 Peres Sándor: *Luttenberger Ágost* *Kisdednevelés*, 1899. szeptember 1.
 Tíz esztendő – *Emléklapok Az Én Újságom tíz éves fennállása*
 alkalmából – *Gárdonyi Géza, Sebők Zsigmond, Tábori Róbert et al.* Singer és Wolfner, 1900

- Peres Sándor: Ünnepen
 Fábrián Irma: Közgyűlésünk és a Pósa-ünnep
 Molnár Mária: Pósa Lajos méltatása
 Tömörkény István: Dankó Pista
 Móra Ferenc: Dankó Pista
 [Móra Ferenc:] Dankó Pista temetése
 [Névtelen:] Pósa Lajos köszönete
 A Szegedi Napló Huszonöt Éve (1878-1903)
 Móra István: Pósa Lajosról
 [Névtelen:] Pósa Lajos munkái
 Benedek Elek: Pósa Lajos 8 megjelenő kötetéről
 Csuka Ferenc: Pósa Lajos munkái
 Havas István: Pósa Lajos munkái
 L. I. (Lázár Irén?; Legányi Ilona?): Látogatás Pósa bácsinál
 Nagy László: Pósa Lajos gyermekvers-költészete
 Pákéi Sándor József: Az E. M. K. E megalapítása és negyedszázados működése (1885-1910)
 Bársony István: Négyen a „Pósák” közül – In: Súgok valamit
 Lőrinczy György: Bodon József; Szent nyomokon – In: Utitársaim
 Babits Mihály: Boldog világ (vagy értekezés a népies költészetről)
 Móricz Pál: A szegedi cigányszobor
 [Névtelen:] A cigány-szobor leleplezési ünnepe
 Keleti Adolf: Pósa Lajos
 Herman Ottó: Pósa Lajosért
 [Móra Ferenc:] Pósa Lajos
 Gaál Mózes: Pósa bácsiról
 Lőrinczy György: Dobsina előtt – Pósa Lajos
 Kosztolányi Dezső: Pósa bácsi reggelije
 Szabó Mózes: Pósa Lajos
 Móra Ferenc: Mese, mese, mátká...
 Móra Ferenc: Pósa Lajos
 [Névtelen:] Harmincezer gyermek ünnepli a költőt
 [Kőrösi Henrik?:] A gyermekek költője
 [Névtelen:] Pósa Lajos
 [Névtelen:] Pósa Lajos ünneplése
 [Névtelen:] A költő ünnepe
 Nagy László: Pósa Lajos
 Báthory Andor: Pósa Lajosról
 Lőrinczy György: Pósa Lajos
 Sas Ede: Pósa Lajos
 Móra Ferenc: Pósa Lajos meghalt
 [Névtelen:] Pósa Lajosról
 Budaváry László: Pósa Lajos †
 [Móra Ferenc:] Pósa Lajos
 [Névtelen:] Pósa Lajos a ravatalon
 [Névtelen:] Pósa Lajos temetése
 Radácsy György: Pósa Lajos 1850-1914
 [Névtelen:] Pósa Lajos halálára
 Kisteleki Ede: Eltemették Pósa Lajost...
 Herczeg Ferenc: Pósa Lajost temetjük...
 Dingha Béla: Pósa életéből
 Váradi István: A gyermekek poétája
 [Névtelen:] Pósa Lajos meghalt
 Follinus Ervin: Meghalt Pósa bácsi
 Kisdednevelés, 1900. április 15.
 Kisdednevelés, 1900. május 1.
 Kisdednevelés, 1900. május 1.
 Szegedi Napló, 1903. március 31.
 Szegedi Napló, 1903. március 31.
 Szegedi Napló, 1903. április 1.
 Szegedi Napló, 1903. április 3.
 Engel Lajos, 1904
 Gömői Hírlap, 1905. 5. sz.
 Vasárnapi Újság 1905/ 48.
 Nemzeti Iskola, 1905/50.
 Torontál, 1905. 291. sz.
 Budapesti Hírlap, 1905/311.
 Kisdednevelés, 1906. március 1.
 Magyar Tanítóképző, 1906. december
 E. M. K. E., Kolozsvár, 1910 (183. p.)
 M. Ker. Közl. és Hírlapok. V. é.n. (1910?)
 Singer és Wolfner, 1912
 Nyugat, 1912/6.
 Egyetértés, 1912. október 20.
 Szegedi Napló, 1912. október 22.
 Új Élet, 1914/VI.192
 Budapesti Hírlap, 1914. február 15.
 Szegedi Napló, 1914. február 17.
 Érdekes Ujság, 1914, március 15.
 Kisdednevelés, 1914. III. 15; IV. 15.
 A Toll, 1914. május 24.
 Tanító, 1914. 23. sz.
 Új Idők, 1914. május 31. (vers)
 Új Idők, 1914. június 7.
 Új Élet, 1914/VI.555
 Néptanítók lapja, 1914, június 11. (24. sz.)
 Pesti Napló, 1914/16.
 Vasárnapi Újság, 1914/24.
 Új Idők, 1914. június 14.
 A Gyermek, 1914 (448-450. p.)
 Késmárki Ev. Liceum Értesítő, 1914
 Kisdednevelés, 1914. július 1.
 Nagyvárad, 1914. 155. sz.
 Szegedi Napló, 1914. július 9.
 Közműveltség, 1914. 201-204. p
 Néptanítók lapja, 1914. 30. sz.
 Szegedi Napló, 1914. július 10.
 Szegedi Napló, 1914. július 11.
 Szegedi Napló, 1914. július 12.
 Sárospataki Református Lapok, 1914. júl.12.
 Magyar Figyelő, 1914. III/148. p.
 Szegedi Napló, 1914. július 14. (vers)
 Új Idők, 1914. július 19.
 Új Idők, 1914. július 19.
 Nagyvárad, 1914/42.
 Érdekes Ujság, 1914, július 26.
 Kisdednevelés, 1914. augusztus 1. (vers)

- [Névtelen:] Pósa Lajos emléke és szobra
Gracza János: Virágok egy sírja
Gyöngyösy László: Pósa Lajos
Móra Ferenc: Pósa Lajos sírjára (1916) – In: *Könnyes Könyv*
 [Névtelen:] A költő emléke
Kosztolányi Dezső: Pósa Lajos
Szomaházy István: A bóbiskoló oroszlán – In: *Barátaim, a halottak*
Gyöngyösy László: Pósa Lajos életrajza
Szabó Dezső: Szabadság és keresztény politika
Gyöngyösy László: Pósa gyalázás
 [Névtelen:] Pósa Lajos: A magyar nép kesergője
 [Névtelen:] A magyar nép kesergője
 [Névtelen:] Költők, költészet, magyarság
Lőrinczy György: A Pósa asztal
Móra Ferenc: Pósa Lajos
Gyökössy Endre: Jókai és Az Én Újságom
Szabó Lajos: Pósa Lajos emléke
 [Névtelen:] Pósa Lajos emlékének
Lőrinczy György: A gyermek Pósa
Császár Elemér: Pósa L. – In: *Magyar író mesterek – Költemények*
Kenyeres Elemér: Pósa L. a gyermekszobában és a kiseddóvóban
Várkonyi Nándor: A modern magyar irodalom (1882-1928)
 [Névtelen:] Hegedűszóban szép mese
 [Névtelen:] Hegedűszóban szép mese
Sz. Szigethy Vilmos: Pósa bácsi és Dankó Pista
Lőrinczy Gy.: Az anyai szív és a gyermeki szív – In: *Édes Anyám (II)*
Radó Richárd: Pósa szobra
Rubinyi Mózes: Pósa Lajos
Rubinyi Mózes: Pósa Lajos – a magyar ifjúság számára
Dr. Réger Béla: Irodalmunk tartalmi ismertetése (III.)
Gonda Ferenc: Emlékezés Pósa Lajosról
Herke Mihály: Dankó Pista 1858-1903.
Gergely Boriska: A mesefa (Mese Pósa Lajosról)
 In: *Nagyokról – kicsinyeknek*
Gárdonyi József: Az élő Gárdonyi
Gárdonyi József: Dankó Pista – Gárdonyi hegedúse
Lőrinczy György: Dalok árnyéka; A négyszáz éves pataki diák;
 A liba; Táncol az apostol; A nótafa – In: *Magyar csodák*
Gárdonyi Géza: Aranymorzsák
Móra Ferenc: Pósa bácsi; Dankó Pista II. In: *Szegedi tulipános láda*
Móra Ferenc: A költő; Énisz-tenöm, jóisz-tenöm, avagy:
 magánvélemény az irodalomról; A halhatatlanság körül,
 In: *Napok, holdak, elmúlt csillagok*
Tóth Laura: Pósa Lajos – Bölcsészeti doktori Értekezés
Lakatos Emília: Beszélgetés Pósa Lajosról
Jászayné Holczér Magda: Pósa L. gyermekirodalmi munkássága
 [Névtelen:] Óvónők a 70 éves Pósa Lajosnál
Baja Mihály: Pósa Lajos ébresztése (1934)
 In: *Nagy Magyarországiért versantológia, II. szerk.: Vollai Ferenc*
Tutsek Anna: Ötvenéves Az Én Újságom
Gárdonyi József: Az Én Újságom születése
Pósa Lajosné: Pósa Lajos szülőfalujának zászlóavató ünnepe
Gyökössy Endre: Pósa Lajos és a magyar mese megnevelése;
 A halhatatlan költő – In: *Vasárnapok – Hétköznapok*
- Kisednevelés*, 1914. augusztus 1.; 15.
Kisednevelés, 1916. július 15. (vers)
Irodalomtörténet, 1919 (23-33,177-217. p.)
Engel L., 1920 (vers)
Új Idők, 1920/17.
Új Magyar Szemle, 1920. július
Kultúra Kvk., Budapest, 1920
Pósa Lajosné, Budapest, 1920
Virradat, 1921. március 10.
Irodalomtörténet, 1921 (83-86. p.)
Szegedi? Napló, 1921. október 2.
Irodalomtörténet, 1921/159. p
Budapesti Hírlap, 1921/53.
Singer és Wolfner, 1922
Világ, 1923. 4. sz.
Az Én Újságom, 1925. január 20.
Debreceni Protestáns Lapok, 1925/ 10.
Pestvidéki Hírek, 1925. december 20.
Szegedi Napló, 1925. december 25.
Singer és Wolfner, 1926
Kisednevelés, 1926. október
Danubia Könyvkiadó, Pécs, 1928
Pesti Napló, 1928/245.?
Pesti Hírlap, 1929/82.
Bácsmegyei Napló, 1929. február 3.
Pósa Lajosné, 1929
Budapesti Hírlap, 1930. 242. sz.
Magyar Hírlap. 1930. 244. sz.
Singer és Wolfner, 1931
Kókai Lajos, 1931
Magyar Protestánsok Lapok, 1931. júl.1.
Ablaka György Könyvny., Szeged, 1933
- Jugoszláviai Magyar Könyvtár*, 1933
Dante Könyvkiadó, 1934
Dante Könyvkiadó, 1935
- Singer és Wolfner*, 1935
Dante Könyvkiadó, 1936?
Révai, 1936
- Révai*, 1936
Szerző, 1936
Kisednevelés, 1936. november
Magyar Gyermeknevelés, 1937/ V.
Kisednevelés, 1937/6.
- Vollai Ferenc*, Debrecen, 1938.
ÉNU–Tündérvásár, 1939. *Újév (Pósa emlékszám)*
Magyar Gyermeknevelés, 1939/ V.
ÉNU–Tündérvásár, 1939. július. 2
Singer és Wolfner, 1939?

- Galló Pál: Gyöngyszemek Pósa dalaiból és költeményeiből
 Gárdonyi József: A mesélő toll (regényes Pósa életrajz)
 Vajthó László: Halhatatlan magyar irodalom
 Szombathy Viktor: A kis iskolától a János vitézig
 Gárdonyi József: Szabolcska
 Havas István: A magyar ifjúsági irodalomról (1923)
 In: Akikkel találkoztam
 Dezsényi Béla–Nemes György: A magyar sajtó 250 éve
 Madácsy László: Pósa Lajos ismeretlen levelei Móra Ferenchez
 Csongor Győző: Dankó Pista 1858-1958 – Emlékkoszorú
 a nagy nótaköltő születésének centenáriuma
 Juhász Gyula: Dankó Pista – In: Örökség (szerk.: Péter László)
 Komlós Aladár: A magyar költészet Petőfitől Adyig
 Csanádi Imre – Végh György: Századvégi költők
 Huszthy Károly: Pósa-émlékek nyomában
 Huszthy Károly: Egy látogatásról
 Csongor Győző: S Z Á R N Y A K – Dankó Pistának
 A magyar irodalom története (főszerkesztő: Sótér István)
 Bogner Gyula: Pósa Lajos lányánál
 Bauer Tiborné: Gyermekirodalom
 Krúdy Gyula: Irodalmi Kalendárium – In: Régi pesti históriák
 Bisztray Gyula: Jókedvű magyar irodalom
 Lakatos Éva: Az Én Újságom (magyar irodalmi folyóiratok)
 Vargha Balázs: Könyvek – kicsiknek
 Móra F. ismeretlen levelei Pósaékhoz – közli: Hegedűs András
 Szabadfalvi József: Herman Ottó levele Pósa Lajosékhöz
 Móra Ferenc levelezéséből – sar: Kőhegyi Mihály és Lengyel András
 Nemeskürty István: Diák, írd magyar éneket!
 Műferdítések és poétikai rugamok – XIX. századi élclapjaink
 paródiái és travesztiái; válogatta: Buzinkay Géza
 Péter László: A szerette város
 Szabadfalvi József: Herman Ottó levele Pósa Lajosékhöz –
 In: Írások Herman Ottóról és a Herman Ottó Múzeumról;
 Borsodi Kismonográfiák, 25.
 Hegedűs Géza: Magyar írók arcképcsarnoka
 Széles Klára: Vajda János és Pósa Lajos –
 Egy líratörténeti epizód
 Faggyas István: A cigányzene Gömörben
 Labancz Mónika: Pósa Lajos és Az Én Újságom – Szakdolgozat;
 Vitéz János Római Katolikus Tanítóképző Főiskola
 Kertész Noémi: Itt lengette a szél Árpád kacagányát
 Csongor Győző: Hulló levél, sárga levél
 – regényes emlékezés egy magyar dalköltőre –
 Mikszáth Szegediekéről – Szegediek Mikszáthról
 Tarbay Ede: Gyermekirodalomra vezérlő kalauz
 Balogh Lídia: „A szerkesztő bácsi postája” – A „jó gyermek” képe
 Az Én Újságom című gyermeklapban a századfordulón.
 Szakdolgozat; JATE Btk.
 Szabolcs András: Keszthely óvodáinak története 1870-1995-ig
 Komáromi Gabriella: A gyermekkönyvek titkos kertje
 N. Kósa Judit: Pósa bácsi olvasókönyve
 Balogh Lídia: Pósa bácsi postája
 Rigó Béla: A magyar gyermekköltészet krónikája –
 In: Gyermekirodalom (szerkesztő: Komáromi Gabriella)
- Magyar Lélek, 1940. június
 Dante Könyvkiadó, 1941
 Királyi Magyar Egyetemi Ny., 1941?
 Magyar Lélek, 1942. október
 Dante Könyvkiadó, 1943
 Új Idők Irodalmi Intézet Rt.
 (Singer és Wolfner), 1944
 Művelt Nép Könyvkiadó, 1954
 Szegedi Ped. Főisk. Évk. I., 1957
- HNF szegedi D. P. Emlékbiz., 1958
 Szépirodalmi Könyvkiadó, 1958
 Gondolat, 1959
 Magvető, 1959
 Monor és Vidéke, 1961. augusztus 24.
 Monor és Vidéke, 1961. november 3.
 Dél-Magyarország, 1964. június 6.
 Akadémiai Kiadó, 1965
 Siketek és Nagyothallók, 1967/8.
 Tankönyvkiadó, 1967
 Magvető, 1967
 Gondolat, 1968
 Petőfi Irod. Múzeum, 1972, A/1sor
 Élet és Irodalom, 1973. III. 10.
 Szegedi Tanárképző Főisk. Évk., 1974
 Herman Ottó Múz. Közl., 1976/5.
 Bács-Kiskun m.-i Múzeumig., 1979
 Gondolat, 1983
- Magvető, 1983 (Magyar Hírmondó sorozat)
 Szépirodalmi Könyvkiadó, 1986
- Herman Ottó Múzeum, 1987
 Interpopulart, 1991
- Acta historiae litterarum Hungaricarum, 1992
 Kossuth Lajos Tud. Egy. Néprajzi Tanszék, 1993
1994. Esztergom
 Új Holnap, 1997. május
- Dankó Pista Emlékéért Alapítv., 1997
 Dugonics Társaság, 1997
 Szent István Társulat, 1997
- 1998, Szeged
 Czupi Kiadó, Nagykanizsa, 1998.
 Pannonica Kiadó, 1998
 Népszabadság (onl.), 1999. január 8.
 Iskolakultúra, 1999. 12. sz.
- Helikon, 1999

- Szabó Magda: A Pósa-szindróma: a fordított alakváltozás anatómiája. In: A csekei monológ
[Névtelen:] Pósa Lajos emlékünnepe Radnótban
Vaskői Károly: Pósa Lajosra emlékeztünk
Baranyai Zsolt: Ki volt Pósa Lajos? –
Domborművet kap Dankó Pista szövegírója
Mács József: Pósa Lajos gazdag hagyatéka
Péter László: Pósa Lajos helye
Bettes István: A 150 éve született Pósa Lajos életrajzából –
Pósa-paradoxon, avagy fürdővízzel a gyereket is?
Móra Ferenc négy levele Pósa Lajoshoz – közli: Szállási Árpád
M. Csízy Jolán: Nagypám iskolája
Sándor Attila: „A Művész, a Költő és a Nótafa”, avagy
a szegedi János vitéz története
Pintér Szilvia – Török Andrea: Az Én Újságom és a Magyar Lányok
című gyermekfolyóiratok az 1910-es és az 1920-as években
Dombi Alice – Pukánszky Béla: Pósa Lajos, a magyar gyermekvilág
ábrázolója és „Az Én Újságom” – Pedagógiai célkitűzések
a XIX. század magyar pedagógiájában
Csemer Géza: Szögény Dankó Pista – álomregény
Farkas Ottó: Kuttyabőrre festett címer
Takács Ferenc: Csonk, csat, test, korona
Kocsy Anikó: Forgó bácsi, Benedek apó meg a többiek –
a gyermek- és ifjúsági lapokról röviden
Harsányi István: Pósa Lajos ébresztése (1984)
In: Czenthe Zoltán: Harsányi István (1908–2002)
Szászi Zoltán: Egy majdnem elfelejtett költő –
Pósa Lajos: Tülokvár c. könyvéről
Szombathy Viktor: Szellemidézés – A költő özvegye
Csordásné Bölcsics Márta: Budapesti Krúdy-kalauz
Bodnár Mónika: Pósa Lajos: Tülokvár
Balogh Lídia: Egy századfordulós gyermeklap, Az Én Újságom illusztrációi. In: Két évszázad gyermekei. A tizenkilencedik-huszedik század gyermekkorának története. Szerk.: Pukánszky Béla
Pintér Szilvia: A szerkesztői üzenetek ereje Az Én Újságom és a Magyar Lányok c. gyermekfolyóiratokban.
In: A XIX. századi magyar pedagógusok a polgárosodásért.
Szerk.: Dombi Alice – Oláh János
Kovács Ákos: Árpád-ünnep, Szent Istvánkor –
Egy kultikus emlékhely genealógiája I-II
[Névtelen:] Regélő kingyesi gerendák
[Névtelen:] Pósa Lajos szobrának avatására emlékezünk
Szászi Zoltán: 90 éve hunyt el Pósa Lajos
László Ferenc: Bartók „sovén” elragadtatása 1903-ban –
„Pósa-dalok – Elza dalok”!
Nyíresi-Tichy Kálmán: „Az ige testet öltött”
Emlékezés a radnóti Pósa-szobor avatásáról
Komáromi Gabriella: Elfelejtett irodalom
Kovács Ákos: Musica Pannonica – Nemzeti hangszerünk: a tárogató
Lampert Vera: Bartók és a népies műdal:
egy korai dalciklus forrásairól
Kun Miklós Jenő: Felébredhet-e végre Pósa Lajos?
Praznovszky Mihály: Pósa Lajos, a szelíd költő
B. Kovács István: Bartók Béla hét találkozása Gömörrel
- Európa Kiadó, 1999
Gömöri Hírlap, 2000, 12. sz.
Gömöri Hírlap, 2000. 13. sz.
Délmagyarország (onl.), 2000. III. 13.
Gömöri Hírlap, 2000, 25, 26, 27. sz.
Tiszatáj, 2000. április
Gömörország, 2000. ősz
Szegedi Műhely, 2000/3-4.
Gömörország, 2000/3-4.
Szeged, 2000/4.
Könyv és Nevelés, 2000/4.
APC Stúdió, Gyula, 2000
PolgART – Bába és Társa, 2001.
Új Szó (onl.), Pozsony, 2001. augusztus 8.
Mozgó Világ (onl.), 2002. január
OSZK Könyvt. Int. Honlap, 2002/3.
Gömörország, 2002. ősz
Új Szó (onl.), Pozsony, 2002. december 10
Gömörország, 2002. tél
Helikon, 2002
Gömörország, 2003. tavasz
Eötvös József Kiadó, Bp., 2003.
APC Stúdió, Gyula, 2003
Mozgó Világ (onl.), 2004/6-7.
Irodalmi Szemle (onl.), Pozsony, 2004. IV.
Gömöri Hírlap, 2004. július 6.
Új Szó (onl.), Pozsony, 2004. július 13.
Muzsika, 2004. október
Gömörország, 2004. ősz
Móra Könyvkiadó, 2005
2000 (irod. és társ. havilap), 2005/6.
Muzsika, 2006. március
Gömörország, 2006. tavasz
Siker* Bt., 2006
Gömörország, 2006. ősz

- Barta Boglárka*: A legendás Pósa bácsi –
 Újra olvashatók Pósa Lajos legszebb versei, meséi *Magyar Demokrata*, 2006. nov. 16.
- Kun Miklós Jenő*: Praznovszky Mihály: Pósa Lajos, a szelíd költő *Lyukasóra*, 2006. december
- Nagyváradai Szűcs Mihály*: A cigányzene helye a magyar kultúrában *ROM SOM (onl.)*, 2006. december
- Kun Miklós Jenő*: Megkésétt elégtétel –
 A dalok és mesék fehérszakállú, aranykoronás királyáról,
 Praznovszky Mihály: Pósa Lajos, a szelíd költő c. könyve kapcsán *Gömörország*, 2006. tél
- Pósa Zoltán*: Pósa bácsi megőrizte a magyar nyelvet *Magyar Nemzet (onl.)*, 2007. IV. 2.
- Batta Csabáné*: Pósa Lajos gyermekirolalmi munkássága
 Szakdolgozat; a Miskolci Egyetem Comenius Tanítóképző
 Főiskolai Kara *Sárospatak*, 2007
- B. Kovács István*: Árpád nagyfejedelem és népe; Főhajtás Budapesten *Gömörország*, 2007. tél (1; 75.o.)
- Pompor Zoltán*: Az irodalmi kánon természetrajza –
 Gyermekkönyvek a Kánon-folyóban *Könyvhét*, 2008. május? (onl.) www.konyv7.hu/index.php?akt_menu=569
- Pósa Lajos Emlékezetei - Emléktár, DVD-melléklettel
 Összeállította: *Homoly Erzsébet*
Rákóczi Szöv. Balogvölgyi Helyi sz. Bástya Egy., Rimaszombat, 2008
- Kun Miklós Jenő*: Pósa Lajos, a nemzetnevelő –
 In: SZÉPHALOM 18. – szerk.: *Dr. Kovács Dániel*
a Kazinczy Ferenc Társaság évkönyve, Sátoraljaújhely, 2008

° A két kiadvány csak annyiban azonos, amennyiben az 1921-es posztumusz kötet tartalmazza azokat a verseket is, amelyeket *Dankó Pista* zenésített meg, és *Schunda Vencel József* tett közzé *A magyar nép kesergője* című kottafüzetben, valószínűleg 1896 körül.

° Audio CD-n is, 2007-2008; előadó: *Pálfy Margit*

A csatolt jegyzék korántsem teljes; a kiadókat, a közlések helyét és az évszámokat illető bizonytalanságokat jeleztem. Pósa Lajos kötetekben, napilapokban/folyóiratokban elszórva megjelent (vagy épp' kallódó) munkáinak, megzenésített verseinek, valamint a vele kapcsolatos gazdag irodalomnak átfogó számbavétele még nem történt meg. Életében megjelent könyveinek jegyzékét *Petrik Géza*: *Magyar Könyvészet* és *Szinnyei József*: *Magyar írók élete és munkái* c. kútfői jórészt tartalmazzák (utóbbi: irodalmat is). A világháborúk közötti időszak bibliográfiájában csak posztumusz, ill. az illusztrátorok személye miatt eredetinek tekinthető kiadásokat ismertettem, utánnomásokat nem. Idegen nyelveken 1945-ig megjelent verseit *Demeter Tibor*, *Dankó Pista* által megzenésített dalait *Csongor Győző* gyűjtötte össze. Egyes kották feltüntetésével a további kutatások lehetséges irányait jeleztem. Kutatásaim eredményei mellett a kútfőkre, valamint *Havas István*, *Tóth Laura*, *Gulyás Pál*, *Madácsy László*, *Csongor Győző*, *Balogh Lídia*, *Dombi Alice-Pukánszky Béla*, *Kocsy Anikó*, *Praznovszky Mihály*, *B. Kovács István*, *Pósa Dezső*, *dr. Kovács Dániel*, *Sebők Valéria* és *Szabó Ágnes* közléseire támaszkodtam. *Móra Ferenc* *Pósa Lajos sírjára* c. költeménye felolvasatott az író *Petőfi-társasági székhelyében*, 1916. március 12.-én. *Baja Mihály*: *Pósa Lajos ébresztése* c. költeménye első közlésének körülményeit még kutatom; újraközlését (*Magyarország Tündérország – Pósa Lajos ébresztése*; *Kairosz Kiadó*, 2005) megelőzően utoljára 1945-ben jelent meg a *Visszhang – Irodalmunk nagyjai a költészet tükrében* c. antológiában, *Otthon Kiadó*, szerkesztő: *Bácsyné dr. Kósa Szabó Erzsébet*. – *K. M.J.* 2007. 01. 31./ 05. 31./ 2008. 01. 23./ 04.30./ 06.07./ 09.22. / 2009. 01. 12. / 03.09.